

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Infohariduse osakond

Raamatukogundus ja infokeskkonnad

Pille Kukk

**2001-2011 ILMUNUD EESTI LASTE- JA NOORTEKIRJANDUS
SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGUS**

Lõputöö

Juhendaja: Ilmar Vaaro

Kaitsmisele lubatud.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2012

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. LASTE- JA NOORSOOKIRJANDUSE MÕISTEST JA VAJALIKKUSEST	7
1.1 Laste- ja noorsookirjanduse mõistest	7
1.2 Laste- ja noorsookirjanduse vajalikkusest	9
2. 2001-2011 ILMUNUD EESTI LASTE- JA NOORSOOKIRJANDUSE ÜLEVAADE ..	12
2.1 2001-2011 ilmunud lastekirjandusest üldiselt	12
2.2 2001-2011 ilmunud laste- ja noorsoo kirjanduse liigiline ülevaade	16
2.2.1 Ilukirjandus	16
2.2.1.1 Luule	17
2.2.1.2 Proosa	18
2.2.1.3 Näidendid	20
2.2.1.4 Kogumikud ja koomiksid	21
2.2.2 Aimekirjandus	22
2.2.3 Laste omalooming ja jätkväljaanded	23
3. SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGUS LEIDUVAD LASTERAAMATUD	24
3.1 Saare Maakonna Keskraamatukogu tutvustus	24
3.2 Lasteraamatute komplekteerimisest Saare Maakonna Keskraamatukogus	26
3.3 2001-2011 ilmunud laste- ja noorsooraamatud Saare Maakonna Keskraamatukogus ...	28
3.4 Olemasolevate ja puuduvate teavikute ülevaade liikide kaupa	30
3.4.1 Ilukirjandus	30

3.4.2	Aimekirjandus.....	33
3.4.3	Laste omalooming ja jätkväljaanded.....	34
4.	SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU LUGEJATE JA LAENUTUSTE ANALÜÜS.....	36
4.1	2005-2011. aasta laenutuste edetabelite võrdlus.....	37
	KOKKUVÕTE	39
	KASUTATUD LÜHENDID	41
	KASUTATUD ALLIKAD.....	42
	LISAD	45
	Lisa 1 Aastatel 2001-2011 ilmunud eesti jätkväljaanded laste- ja noorsookirjanduses.....	45
	Lisa 2 Intervjuu küsimused	46
	Lisa 3 Saare Maakonna Keskraamatukogu edetabelis kajastuvate laste- ja noorsooraamatute nimekiri	47
	SUMMARY	50

SISSEJUHATUS

Lastekirjandusel on meie elus olulisem osa kui esialgu tunduda võib. Selle abil õpetetakse lapsi lugema ning maailma asjadest aru saama. Eriti oluline on eesti algupärane kirjandus, mille kaudu kogetakse ümbritsevat elu, väärtustatakse keelt ja isamaalisust. Igal aastal ilmub hulgaliselt uusi teoseid – need komplekteeritakse raamatukogudesse, neid laenutatakse ja loetakse, kuid vähesed teavad, seda kui palju neid aasta jooksul ilmub või kui paljud neist raamatukogus olemas on.

Oma lõputöö teemaks valis autor „2001-2011 ilmunud eesti laste- ja noortekirjandus Saare Maakonna Keskraamatukogus“ just selle pärast, et näidata kui palju on uuemat eesti lastekirjandust ilmunud ning millist kajastust on see leidnud Saare Maakonna Keskraamatukogus. Samuti on viimase aja tihe kokkupuude lastekirjandusega äratanud lõputöö autoris selle vastu huvi ning valitud teema aitab ilmunud lastekirjandusest ülevaadet saada. Teema käsitlese tingib ka asjaolu, et sageli puudub ka raamatukogudel endal olukorrast ülevaade, sest igapäeva töö juures ei jätku piisavalt aega kõiksugu statistikate tegemiseks. Teemas kajastuvat perioodi valima ajendas lõputöö autorit põhjus, et uuema lastekirjanduse kohta ülevaatliku kogumikku ei ole veel ilmunud. Lõputöö autor valis Saare Maakonna Keskraamatukogu põhjusel, et tegemist on kodukandi suurima ja keskraamatukoguna tegutseva raamatukoguga.

Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade käesoleval sajandil ilmunud eesti lastekirjandusest, selle komplekteerimisest, olemasolust ning laenutamisest Saare Maakonna Keskraamatukogus. Lastekirjandus on oluline vahend laste harimisel ja saadab neid nende teekonnal täiskasvanuks saamiseni.

Lõputöö autor on püstitanud Saare Maakonna Keskraamatukogu statistiliste andmete põhjal järgmise hüpoteesi: Saare Maakonna Keskraamatukogus on olemas üle 50% 2001-2011 aastatel ilmunud eesti lastekirjandusest.

Tulenevalt lõputöö eesmärgist on lõputöö koostaja ülesanneteks:

- selgitada laste- ja noorsookirjanduse mõistet ja selle vajalikkust;
- anda ülevaade aastatel 2001-2011 ilmunud laste- ja noorsookirjandusest;
- anda ülevaade lastekirjanduse komplekteerimisest Saare Maakonna Keskraamatukogus;
- anda ülevaade Saare Maakonna Keskraamatukogus olemasolevatest ja puuduvatest teavikutest;
- analüüsida laste- ja noorsookirjanduse laenutusi Saare Maakonna Keskraamatukogus.

Käesoleva lõputöö puhul on tegemist teoreetilise uuringuga. Uurimisliigiks on dokumentide analüüs. Andmekogumine toimus valmisandmestike (andmebaasid, varasemate uurijate koostatud materjalid, dokumendikogud) ja intervjuu põhjal. Andmete analüüsis ja tõlgendamisel kasutati allikakriitikat ja võrdlevat meetodit. Eesti lastekirjanduse all mõeldakse eesti autorite poolt kirjutatud laste- ja noorsooraamatuid. Lastekirjanduse ülevaate tegemiseks on kasutatud Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse poolt koostatud vastavaid nimestikke. Nende nimestike alusel on uuritud ka teavikute kajastumist andmebaasides. Lastekirjanduse ülevaate ja andmebaasides kajastumise analüüsimisel on tulemuste üksikasjalikumaks esitamiseks kasutatud ka graafikuid. Komplekteerimise iseärasuste välja selgitamiseks kasutati intervjuud.

Lastekirjanduse ja noorsookirjanduse mõistete seletamiseks on mitmeid definitsioone. Käesolevas töös mõistetakse laste- ja noortekirjanduse all teadlikult lastele ja noortele kirjutatud ja suunatud teoseid, milles arvestatakse nende ealisi eripärasid.

Lõputöö on jagatud neljaks peatükiks:

- 1) Esimene peatükk käsitleb laste- ja noortekirjandusega seonduvat. See on omakorda jaotatud kaheks alapeatükiks:
  - esimeses alapeatükis selgitatakse laste- ja noortekirjanduse mõistet;
  - teises alapeatükis käsitletakse lastekirjanduse olulisust.
- 2) Teises peatükis annab lõputöö autor ülevaate aastatel 2001-2011 ilmunud lastekirjandusest, mille alapeatükid jagunevad samuti kaheks:
  - alapeatükis 2.1. antakse ilmunud lastekirjandusest üldisem ülevaade;
  - alapeatükis 2.2. aga pöörab autor rohkem tähelepanu lastekirjanduse alaliikidele, tuues välja kui palju on vastavat liiki kirjandust aastatel 2001-2011 ilmunud. Samuti annab töö autor ülevaate iga liigisiselt toimunud olulisematest muutustest ja tendentsidest.

3) Kolmas peatükk sisaldab aastatel 2001-2011 ilmunud teavikute kajastumist Saare Maakonna Keskraamatukogus ning lastekirjanduse komplekteerimisega seonduvat.

Kolmas peatükk on jaotatud neljaks alapeatükiks:

- esimeses tutvustatakse Saare Maakonna Keskraamatukogu ja selle lugejateenindust - ülevaate põhjal saab aimu raamatukogu struktuurist ja tööjaotusest. Selle eesmärgiks on näidata, milline on raamatukogu hetke olukord ning seda raamatukogu mitte külastanutele tutvustada;
- teises käsitletakse Saare Maakonna Keskraamatukogu komplekteerimise iseärasusi ja analüüsitakse intervjuu tulemusi;
- kolmandas alapeatükis anatakse üldine ülevaade 2001-2011 ilmunud lastekirjanduse kajastumisest selles raamatukogus;
- neljandas alapeatükis antakse olemasolevatest ja puuduvatest teavikutest ülevaade liikide kaupa.

4) Neljas peatükk sisaldab raamatute laenutuste analüüsi. Peatüki esimese osas analüüsitakse Saare Maakonna Keskraamatukogu statistilisi andmeid, milles võrreldakse 2001-2011. aastate lugejate ja laenutuste arve. Alapeatükis analüüsitakse 2005-2011. aastate laenutuste edetabelite võrdlust, milles tuuakse välja, kui palju 2001-2011. aastatel ilmunud teavikutest on nendes edetabelites kajastatud.

Lõputöö võiks olla heaks abimaterjaliks raamatukogudele ja lastekirjandusega seotud inimestele või asutustele.

1. LASTE- JA NOORSOOKIRJANDUSE MÕISTEST JA VAJALIKKUSEST

1.1 Laste- ja noorsookirjanduse mõistest

Lastekirjanduse mõistet on raske määratleda, kuna see on pidevas muutuses ning erinevates allikates on seda käsitletud isemoodi. Samuti on erinev selle mõiste hõlmavus. Mõnedes kultuurides mahutab noorsookirjanduse mõiste endasse ka lastekirjanduse mõiste, teistes aga hõlmab lastekirjanduse mõiste jällegi noortekirjanduse tekste. Eestis on üldiselt lastekirjandust käsitletud noortekirjandusest eraldi, kuid esineb ka saksa eeskuju jälgivat ühismõistet laste- ja noorsookirjandus. (Krusten, Kumberg, Mürsepp, Niitra, Ojala, Palm, Reidolv & Tarrend 2006, lk 102) Ühismõiste näitena saab tuua Eesti Entsüklopeedia definitsiooni, milles on lastekirjandust defineeritud kui laste- ja noorsookirjandust, lastele ja noortele kirjutatud ilu- ja aimekirjandust, mille eripäraks on arengujärgkude arvestamine. Lastekirjandusest laiem mõiste laste lugemisvara ehk lastelektüür hõlmab kõiki teoseid, mida lapsed ja noored loevad. (EE 1990 sub lastekirjandus)

Üldreeglina kujutab laste- ja noortekirjandus endast:

- 1) tekste, mille autorid spetsiaalselt noore lugeja tarbeks kirjutanud;
  - 2) tekste, mis on omastatud täiskasvanute kirjandusest;
  - 3) anonüümsena sündinud ning algselt suulisel teel levinud rahvalooming (Ojala 2005, lk 126).
- Seega võivad lastelektüüri alla kuuluda ka tegelikult täiskasvanute raamatud, mida lapsed loevad ning see muudab lastekirjanduse mõiste määratlemise veelgi keerulisemaks.

Lastekirjanduse definitsioonidest on kõige enam rahvusvaheliselt tunnustust leidnud selgitus, mille kohaselt on lastekirjandus ilukirjandus, mis on teadlikult lapsele kirjutatud ning lapsepäraselt välja antud. Lugejana arvestatakse last, tema eest ja elukogemusest tulenevat retseptsioonivõimet, ealist psüühilist eripära ja sellega seotud huvisid. (Krusten 2003, lk 17)

Laste- ja noorsookirjandus on teineteisega tihedalt seotud ning nende vahelist piiri on raske paika panna. Samamoodi on noorsoo- ja täiskasvanutekirjanduse vahelist piiri raske määratleda, sest nii mõnigi täiskasvanutele kirjutatud teos võiks kuuluda hoopis noorsookirjanduse alla või vastupidi. Seetõttu on vaja midagi, mis oleks ainult lastekirjandusele omane. Midagi, mille alusel saaks lastekirjandust ülejäänud kirjandusest eristada.

Lastekirjanduse sõnastiku järgi erineb lastekirjandus teistest kirjanduse alaharudest selle poolest, et arvestab lugeja ealise eripära ja tema suutlikkusega kirjandust vastu võtta. Ealiste huvide ja lastekirjanduse retseptsiooni seisukohast jaotatakse see järgmiselt:

- Väikelastekirjandus – kirjandus, mis on adresseeritud 1-3 aastastele kuulajatele/lugejatele, saavutamaks kontakti raamatuga juba väikelapseas;
- Koolieelikute kirjandus – adresseeritud 4-6-aastastele;
- Nooremale koolieale mõeldud kirjandus – 7-10 aastastele suunatud kirjandus;
- Kirjandus keskmisele koolieale – 11-16-aastastele adresseeritud; (Krusten jt 2006, lk 99)
- Kirjandus vanemale koolieale ehk noortekirjandus – 12-16(21)-aastastele adresseeritud (ibid, lk 102, 134).

Noorsookirjandust on määratletud kui lastekirjanduse eriharu. Noortekirjandus on kitsamalt piiritletud ning seondub noortekultuuri sünniga. Neid kahte terminit kasutatakse sünonüümidenä ning ükskõik kumba nendest kasutades, mõeldakse selle all kirjandust, mis on sobiv eri vanuses noortele. (Krusten jt 2006, lk 134)

Sama tendentsi on oma artiklis „Noortekirjanduse mõistest ja spetsiifikast“ välja toonud ka Hille Ojala, kes leidis, et noortekirjanduse mõiste puhul on mitu aspekti: 1) laste- ja noortekirjandus kui pika traditsiooniga üldmõiste; 2) noorsookirjandus kui spetsiaalselt murdeealistele ning vanemale koolieale adresseeritud kirjandus. Eesmärgist lähtudes tuleb noortekirjandus lugeda kavatsuslikult noortele suunatud kirjanduseks. (Ojala 2005, lk 127)

Noortekirjandus aegub küllaltki ruttu, kuna see seondub noortekultuuri ilmingutega ning ühiskonna muutudes muutuvad ka noorte probleemid. Samal ajal on ka tänapäeva noortekultuur killustunud ja ühist tunnust on raske määratleda. Noortekirjandust saab aga iseloomustada mitmete suundumuste ja sümbolsete märkide kaudu järgnevalt:

- traditsioonide hülgamine, kiired sotsiaalsed muutused, elustiilide paljus (nt räpparid, emod, ökonoomid);

- noortekultuuri pealetung tänaval (riietus, soengud), meedias (netisuhtlus, blogid) ja kultuuri läbiva hoiakuna (protestimeelsus, väärtuste ümberhindamine);
  - nooruse printsiibi valitsemine (vanema ja lapse suhte lagunemine, noorteorganisatsioonid);
  - nooruse allakäigu ilmingud (alkohol, vägivald, narkootikumid, abort, depressioon).
- (Org 2011, lk 5-6)

Noortekirjandust võib vaadelda kui laste- ja täiskasvanutekirjanduse vahevormi, mis oma temaatikalt ja käsituslaadilt sobib igas vanuses noorele (ibid, lk 5). Laste- ja noorsookirjanduse vahelist piiri on aga väga raske kindlapiirilisel paika panna, sest ikka ja jälle ilmub raamatuid, mis võivad kuuluda nii laste- kui ka noortekirjanduse alla. Pealegi võivad noored lugeda ka lasteraamatuid ning vastupidi, kuid sellest ei muutu nad kohe lasteraamatutest noorteraamatuteks või vastupidi.

Lastekirjanduse ja noorsookirjanduse mõiste seletamiseks on mitmeid eri käsitluse ja hõlmavusega definitsioone. Käesolevas töö aluseks on definitsioon, mille kohaselt on laste- ja noorsookirjanduse puhul tegemist teadlikult lastele ja noortele kirjutatud ja suunatud teostega, milles arvestatakse nende ealisi ja psüühilisi eripärasid. Kuna nende kahe kirjandusliigi vaheline piir on hägune, otsustas lõputöö autor töö analüüsi osas kasutada termineid laste- ja noorsookirjandus või lihtsalt lastekirjandus, arvestades sinna juurde kuuluvaks ka noorsookirjanduse.

1.2 Laste- ja noorsookirjanduse vajalikkusest

Lastekirjanduse olemasolust Eestis võib rääkida alates 19. sajandist, mil sündisid lõunaeestikeelsed lastelaulud ning vendade C. ja M. Körberi looming. 20. sajandil muutusid üha olulisemaks kunstilise väärtuse kriteerium ja meelelahutuslik aspekt. (Krusten jt 2006, lk 102). Mida rohkem aeg edasi on läinud, seda olulisemaks on muutunud laste- ja noorsookirjanduse tekstide suunatus teatud kindlatele adressaatidele.

Sellest, miks on lastekirjandust vaja, saab rääkida eelkõige seoses lapsepõlve mõtestamisega ja hariduslike aspektidega. Viimasena mainitu on lastega seondvalt alati oluline olnud ja nii ka lastekirjanduse puhul. Samal seisukohal on ka Jaanika Palm, kes lisaks leiab, et need aspektid on tugevalt mõjutanud ka lastekirjanduse arengut ning käinud käsikäes suhtumisega, et lastekirjandus on mõjuvõimas vahend laste harimisel. (Palm 2003, lk 21)

Lapsepõlve mõtestamine on ajalooliselt muutuv ja seotud kultuurikontekstiga. 19. sajandil Euroopas puhkenud sentimentaal-romantiline lapsepõlvekultus pani aluse noortekirjanduse uurimisele. See on avaldanud mõju ka lastekirjanduse spetsiifiliste žanrite ja laadi väljakujunemisele. (Krusten jt, lk 100) Seetõttu peetakse lapsepõlve ja sellega seonduvat lastekirjanduses oluliseks. Lastekirjanduse uurijate sõnul saab lastekirjandusest rääkima hakata alles siis, kui hakati mõtestama lapsepõlve.

Lastekirjanduse vajalikkuse edasisel käsitlusel tulevad vaatluse alla ka selle funktsioonid, milleks lõputöö autori arvates on hariduslik ja meelelahutuslik ülesanne.

Lastekirjanduse mõju laste harimisele kinnitab Aidi Valliku väide, et lasteraamatu abil saab targalt raamatuid valiv täiskasvanu lapsele palju asju selgeks teha – mängimisest kuni ühiskonna elus toimuvate protsessideni (Vallik 2008). Tänapäeva lastekirjandusest saab tuua hulgaliselt näiteid raamatutest, mis on mõeldud eri vanuses lastele ning mis aitavad neile õpetada loomi, linde, värve, tähti, numbreid ja muud. Valides iga aastaga aina täpsemaid raamatuid vastava valdkonna kohta, teab täiskasvanud noor juba piisavalt palju, et edaspidiseid valikuid ise teha. Isegi täiskasvanuna on võimalik õppida palju uut süvenedes aina rohkem teatud valdkonna raamatutesse.

Seega üheks põhjuseks, miks me lastekirjandust vajame, on see, et selle kaudu saab lastele ümbritseva elu seaduspärasusi, toimimist, tarkusi õpetada, et nad tulevikus eluga hakkama saaks. Teiseks ja mitte vähem oluliseks põhjuseks saab tuua Mare Mürsepa arvamuse, et lasteraamatuid antakse välja selleks, et lapsi paremini lugema õpetada (Mürsepp 2003, lk 9).

Seda võib haridusliku funktsiooni juures pidada isegi kõige olulisemaks, sest kui lapsed ei oska lugeda, pole ka raamatutel mingit mõtet kuna sel juhul ei loe nad neid nagunii ning nende kaudu ümbritseva elu tarkuste õpetamisest ei tule ka midagi välja. Muidugi välja arvatud juhul, kui keegi neile kõik need raamatud ette loeb.

Lastekirjanduse hariduslikule funktsioonile viitab ka Enn Nõu artikkel teemal miks on vaja lastekirjandust. Artiklis on kirjutatud, et eestikeelne laste- ja noorsookirjandus on oluline tegur laste eesti keele arendamisel. Eriti oluliseks peab Nõu algupärast kirjandust, sest selle läbi saab lapsi siduda Eesti maaga, isamaaga. Samuti leiab ta, et lastel ja noortel peab sellise kirjanduse juurde vaba tee olema ning neile on tarvis vaba ja rikkalikku eesti laste- ja noorsookirjandust nii, et nad sellest innuga endi jaoks parimad valiksid, seda otse neelaksid. (Nõu 2001, lk 3)

Lisaks sellele, et lastekirjandusel on oluline roll laste hariduse teel, on tal ka meelelahutuslik ülesanne. See ülesanne pole sugugi raske ning ainsaks tingimuseks on see, et lasteraamatud pakuksid mõnusat ja meelelahutuslikku vaba aja veetmise võimalust. Meelelahutusel on meie igapäevaelus ju oluline osa ning miks mitte oma meelt lahutada mõne huvitava ja kaasahaarava raamatuga.

Lasteraamat saab oma meelelahutuslikku funktsiooni täites olla ka suulise esituse ja pildi vahendaja. Tänapäeval on suhe filmi, mängu ja virtuaalmaailmaga järjest mitmekesisem. Aja jooksul nõrgev sugupõlvade suhtlemine muudab lastekirjanduse oluliseks kanaliks, kus talletatakse lapse kasvatamise tarkus. Seepärast on lasteraamat oluline peegel, mis näitab, kuidas täiskasvanu lapsega toime tuleb, mismoodi laps elab ja on. Lastekirjandus on üheks võimaluseks inimesele end kirja ja pildi kaudu teostada, tuntuks saada, tuhandetega kõnelda. (Müürsepp 2009) Tänu sellistele inimestele, kes kirjutamise kaudu ennast teostada soovivad, ongi meil olemas lastekirjandus.

Lastekirjandus aitab lapsi lugema õpetada, neile igasuguseid eluks vajalikke teadmisi selgitada, keelt arendada ning meelt lahutada. Lastekirjanikele on lastekirjandus võimaluseks ennast teostada ning sadade või tuhandete inimestega kõneleda. Käesolevas töös selgitati lastekirjanduse vajalikkust selle funktsioonide kaudu.

2. 2001-2011 ILMUNUD EESTI LASTE- JA NOORSOOKIRJANDUSE ÜLEVAADE

2.1 2001-2011 ilmunud lastekirjandusest üldiselt

Eestikeelne laste- ja noorsookirjandus on oluline osa meie kultuurist. Lugemise kaudu avardub laste maailmapilt ning seetõttu on oluline, et neil oleks, mille hulgast endale kirjandust valida. Tallinna Pedagoogikaülikooli väikelapse kasvukeskkonna uurijad väidavad, et mida sagedamini lastele ette loetakse, seda kõrgem on nende intelligentsus (Reidolv 2005, lk 60). Intelligentsuse all mõistetakse ettevalmistatust teoreetiliste küsimuste käsitlemiseks ja teadmiste omandamiseks (Võõrsõnade leksikon 1983 sub intelligentsus). Selle tagamiseks on lõputöö autori arvates vaja palju eriilmelisi raamatuid, mis aitaksid lastel areneda, pakuksid nii reaalelulisi kui ka fantaasial põhinevaid sündmusi ja tegelasi. Raamatud peaksid lastele pakkuma põnevust, avastamisrõõmu, kindlustunnet, meelelahutust, uusi teadmisi ja palju muud, mis ärgitaks neid lugema ja ennast harima. Kõige selle jaoks on vaja rikkalikku lastekirjanduse valikut.

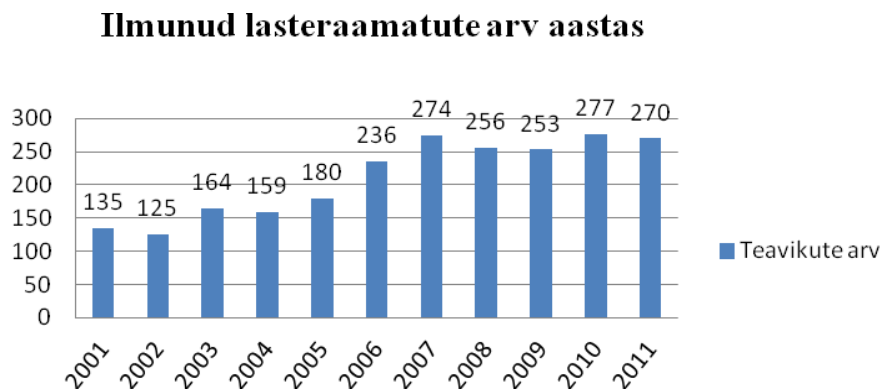
Kui arvestada tõlkekirjanduse suurt hulka ja sinna lisaks veel eesti oma algupärast kirjandust, siis peaks iga laps ja noor leidma endale meelepärast lugemist. Tõlkekirjandust käesolevas lõputöös ei vaadelda, kuna lõputöö autor tahtis uurida just eesti algupärast kirjandust ja sellega seonduvat (kui palju on ilmunud, olemasolu Saare Maakonna Keskraamatukogus, kui palju laenutatakse).

Eesti Statistika Aastaraamatust ilmunud lastekirjanduse kohta uurides selgus, et seal on välja toodud kogu eestikeelse trükitoodangu arvulised näitajad ning eesti algupärase kirjanduse kohta eraldi andmed puuduvad. (Eesti Statistika Aastaraamat 2011) Kuna käesolevas lõputöös uuritakse just eesti algupärast lastekirjandust, siis kasutas lõputöö autor Lastekirjanduse Teabekeskuse poolt koostatud kirjandusnimestikke. Need nimestikud sisaldavad aastatel 2001-2011 ilmunud eestikeelse laste- ja noorsookirjanduse nimekirja. (Väljataga 2001-2012)

Aastatel 2001-2011 on eesti algupärast lastekirjandust ilmunud kokku 2329 teavikut. Nende hulka on arvatud ilukirjandus (luule, proosa, näidendid, kogumikud ja koomiksid), aime- ja rakendusliku sisuga teosed ning õpilaste omalooming.

Uuritavaks perioodiks valis lõputöö autor aastad 2001-2011 kuna käesoleva sajandi lastekirjanduse kohta ülevaatliku kogumikku ei ole veel ilmunud.

Alljärgnevalt jooniselt on võimalik näha aastatel 2001-2011 ilmunud teavikute arvu aasta lõikes. Kahe viimase aasta teavikute arv võib olla ebatäpne, kuna need Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse nimestikud ei olnud lõputöö autorini jõudes lõplikult valmis. Samuti ei saa Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse andmeid 100% täpselt pidada, kuna lastele ilmub väga palju erinevaid trükiseid ja kõigel silma peal hoida on raske.

Joonis 1 Ilmunud lasteraamatute arv aastas

Kõige enam teavikuid ilmus 2010. aastal, mil see arv ulatus 277-ni. Kõige vähem teavikuid on ilmunud 2002. aastal. Aastatel 2001-2005 ilmunud teavikute arv on jäänud 200 piirist allapoole, aastatel 2006-2011 aga püsinud kindlalt üle 200. Kuna Lastekirjanduse Teabekeskus saab suudeksemplari, siis võib nende andmete põhjal öelda, et ilmuva lastekirjanduse arvud on ligilähedased keskuse väljaannetes olevatega.

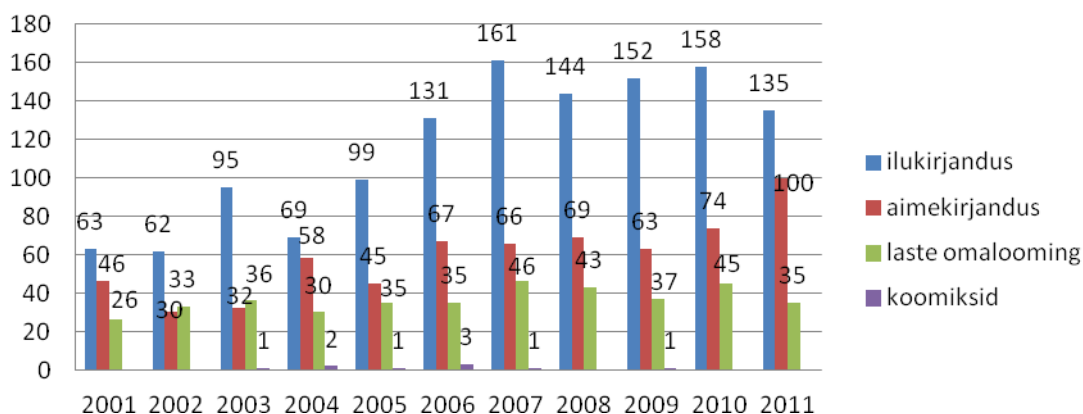
Kõige rohkem (54%) on igal aastal ilmunud lasteraamatutest ilukirjandust, seejärel (28%) aimekirjandust (välja arvatud aastatel 2002 ja 2003) ning õpilasomaloomingut (17%). *Joonis 2* annab arvuliselt täpsema ülevaate.

Jooniselt 2 on näha, et sajandi esimesel viiel aastal on ilmunud ilukirjanduslike teoste arv jäänud alla 100. Alates 2006. aastast aga püsinud kindlalt üle 130ne.

Kõige enam (161) ilmus ilukirjandust 2007. aastal. Pärast seda toimus väikene langus, kuid aastast 2009 on see arv iga aastaga kasvanud, välja arvatud 2011. aastal, kui ilukirjanduslike teoste arv langes 158-lt 135-le.

Ka aimekirjanduslike teoste arv on aastate jooksul läbinud suuremaid või väiksemaid tõuse ja langusi. Kuni aastani 2011 küündis ilmunud aimekirjanduse arv aastas kõige rohkem 74 teoseni. 2011 jõudis see arv aga sajani. Koomikseid on nende aastate jooksul ilmunud väga vähe (kokku 9) ning mõne aasta jooksul üldsegi mitte.

2001-2011 ilmunud ilu- ja aimekirjandus, laste omalooming ja koomiksid

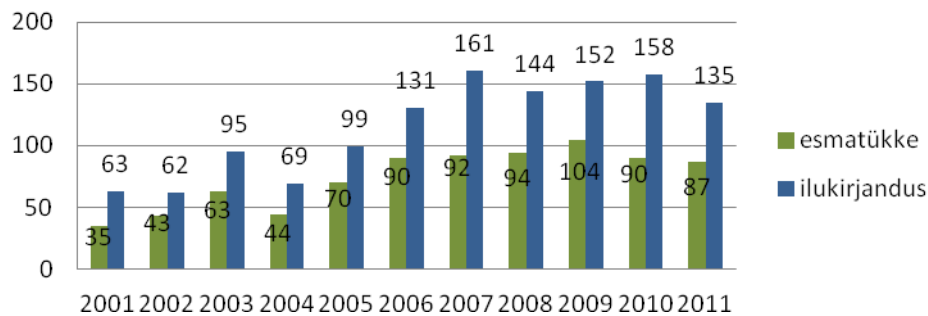

Joonis 2 2001-2011 ilmunud ilu- ja aimekirjandus, laste omalooming ja koomiksid

Kõige vähem ilmus aimekirjandust 2002. aastal, kui ilmavalgust nägi 30 trükist. Laste omaloomingu arv on keskmiselt umbes 33 trükist aastas. Kõige vähem (26) omaloomingulisi trükiseid ilmus 2001. aastal ja kõige rohkem (46) 2007. aastal. Laste omaloomingu arvu muutus on üheteistkümne aasta jooksul olnud kõige ühtlasem. Kuna valdav osa omaloomingust on erinevate koolide almanahhid, siis mõjutab selle arvukust eelkõige see, kui tihti mingi kool oma almanahhi välja annab.

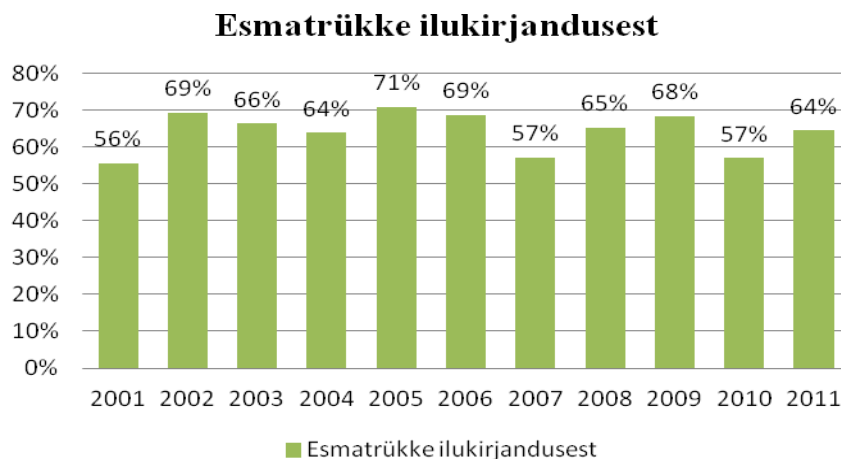
Jooniselt 3 on võimalik näha arvulisi tulemusi selle kohta, mitu esmatrükki on aasta jooksul ilmunud. Kõige enam (104) on esmatrükke ilmunud 2009. aastal, mis moodustab 68% kogu sellel aastal ilmunud ilukirjandusest. Kõige vähem esmatrükke (35) ilmus aastal 2001 ning see moodustab 56% samal aastal ilmunud ilukirjandusest. Aastatel 2006-2011 (v.a 2009. aastal) ilmus esmatrükke 90-ne ringis. Võrreldes seda joonisel 4 olevate andmetega, võib tõdeda, et protsentuaalselt teeb see keskmiselt 63% ilmunud ilukirjandusest.

Esmatrükkide ja ilukirjanduse võrdlus

Joonis 3 2001-2011 ilmunud esmatrükkide ja ilukirjanduse arvuline võrdlus

Ilukirjanduse arvukust on mõjutanud peamiselt kaks tegurit: 1) see, kui palju ilmub kirjanike poolt esmatrükkide ning 2) see, kui palju ilmub varem ilmunud teoste kordustrükke. Alljärgneval joonisel on välja toodud kui suure osa moodustavad ilmunud ilukirjandusest esmatrükkid.

Joonis 4 Esmatrükkide osakaal ilmunud ilukirjandusest

Kõige suurema osa (71%) moodustavad esmatrükkid ilukirjandusest 2005. aastal ning kõige väiksema (56%) aastal 2001. Aastatel 2002-2004 on esmatrükkide ilmunud 64-69% sellel aastal ilmunud ilukirjandusest. Ülejäänud aastatel aga 57-69%. Vaadates joonisel olevaid tulemusi, võib öelda, et suurema osa (63%) ilmunud ilukirjandusest moodustavadki just esmatrükkid.

Joonise 4 põhjal selgus, et igal vaatluse all oleval aastal moodustasid esmatrükkid üle poole kogu ilmunud ilukirjandusest. Selle põhjal väidab lõputöö autor, et selle sajandi algusest alates on eesti lastekirjandus küllaltki rikkalikult varustatud uute lasteraamatutega. See aitab senist laste- ja noorsookirjanduse valikut mitmekesistada.

Selle sajandi esimesed 11 aastat on olnud lastekirjandusrohked. Ilmunud on palju uusi raamatuid ning mitmed vanad raamatud on leidnud omale uue kuue. Kõige rohkem on nendel aastatel ilmunud ilukirjandust. Ka aimekirjanduse arv on praktiliselt igal aastal kasvanud. Lasteraamatute arv on sellel sajandil senini tõusuteel olnud ning raamatute valik aina enam mitmekesisunud.

2.2 2001-2011 ilmunud laste- ja noorsoo kirjanduse liigiline ülevaade

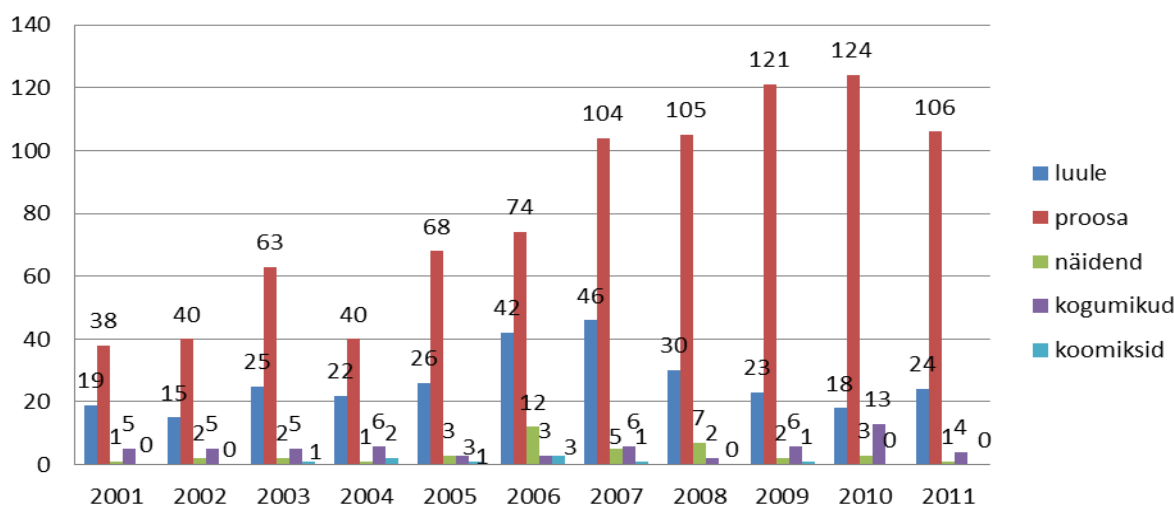
Käesolevas töös on kasutatud Eesti Lastekirjanduse Teabeskuse väljaannetes kasutatud jaotust, mille järgi on lastekirjandus jagatud neljaks suuremaks liigiks ja viieks alamliigiks. Need liigid on järgmised: 1) ilukirjandus, mis omakorda on jaotatud luuleks, proosaks, näidenditeks, kogumikeks ja koomiksiks; 2) aimekirjandus; 3) laste omalooming; 4) jätkväljaanded. Kogumikud ja koomiksid otsustas lõputöö autor nende vähesuse tõttu ühe alamliigi alla kokku koondada.

2.2.1 Ilukirjandus

Aidi Valliku sõnul on tänapäeva maailmas raamatute hulgas levinud just lühivormid, sest need kõnelevad kiiresti ja sobivad meie igapäevasesse kiirese ellu. Ka lapsevanemad eelistavad lastele ettelugemiseks lühijuttudega raamatut, sest seda on võimalik kergesti osadeks jagada. Lühivormide populaarsus hakkas kasvama 1960ndatel, mil töötavatesse massidesse jõudsid sõidua autod, lennukid jms, levisid hoogsalt massiteabevahendid. Liikumine ja info kiirenesid ning koos sellega ka kirjandus. (Vallik 2011, lk 3) Ka lõputöö autor on tänapäeva kirjanduses märganud lühivormide rohkust, neid esineb eelkõige ilukirjanduses. Alljärgnevas tabelis on aga välja toodud ilmunud ilukirjanduse alaliikide statistika aastate lõikes.

Ilukirjanduse alaliigid aastate lõikes

Joonis 5 Ilukirjanduse alaliigid aastate lõikes

Jooniselt on näha, kui palju on aastatel 2001-2011 ilmunud luuleraamatuid, proosat, näidendeid, kogumikke ja koomikseid. Kokku on ilukirjandust 11 aasta jooksul ilmunud 1279 trükist. Täpsemalt on saadud tulemusi analüüsitud iga alamliigi all eraldi.

2.2.1.1 Luule

Luuleraamatuid on 11 aasta jooksul ilmunud 290. Kõige luulelisem aasta ehk kõige enam ilmus luuleraamatuid 2007. aastal (46 raamatut). Kõigest mõni raamat vähem (42 raamatut) ilmus 2006. aastal. Ühel korral on luuleraamatute arv jõudnud 30ni (aastal 2008) ning ülejäänud aastatel on see arv olnud tunduvalt väiksem. Kõige vähem luuletusi ilmus 2002. aastal, siis jõudis lugejateni 15 trükist.

Luuleraamatute hulgas ilmus mitmeid nii klassikaliste teoste kui ka teiste trükiste taasvaldamisi, sest suure kasutamise tõttu on nii mõnedki raamatud juba ära loetud või on tekkinud vajadus eksemplaarsust suurendada. Näiteks Anna Dahlbergi „Mutionu pidu“.

Luule on jagunenud värssjuttudeks ja luulekogudeks. Luuletusi on ilmunud loomadest, lindudest ja muudest loodusnähtudest. Alates 2010. aastast on näha uut trendi, mille kohaselt ilmutatakse värssjutte ühekaupa korraliku, hea tekstiga pildiraamatuna. Näiteks Aidi Valliku „Mannikese lugu.“ (Palm 2011, lk 9)

Jaanika Palmi sõnul on lastele mõeldud luule vähemalt kümme aastat (enne 2002. aastat) lasteproosast mannetum olnud, seda nii teoste arvu kui ka taseme poolest. Lisaks luule arvukuse kasvule on muutunud ka kvaliteet. Varasemas luules leidunud nukrapõhjaline naeratus on asendunud puhta rõõmuga. Parimaks võib Palmi arvates pidada leelotunglalikult laste ja täiskasvanute maailma hõõrdumispunkte uurivad värssed, mis rõhutavad lapse õigust olla laps, mitte täiskasvanu. Debütantidena ilmusid lasteluule maastikule 2002. aastal Heiki Vilep, Venno Loosaar. Samal aastal ilmus võrukeelne värssjutt „Kahrukõso kuldavahr“ Jüva Sullõvi poolt. (Palm 2003, lk 432- 433)

Kokku ilmus lastele luuletusi 80 erineva autori sulest. Kõige enam (umbes 60) luuleraamatuid ilmus 11 aasta jooksul Leelo Tunglalt. Nende hulgas on nii esmakordselt trükki jõudnud luuletusi kui ka varem ilmunud värssjutte, mis ilmusid eraldi raamatutena. Üle kümne luuleraamatu on jõudnud nende aastate jooksul välja anda ka Heljo Mänd (15), Ellen Niit (12) ja Uno Sikemäe (11). Seitse raamatut on ilmunud Ilmar Trullilt, Heiki Vilepilt ja Valter Kruudilt. Teistelt tuntud lastekirjanikelt nagu Henno Käo, Ira Lember, Ernst Enno, Uno Leies, Ott Arder ja paljud teised on ilmunud 3-5 luuleraamatut. Palju kiidusõnu leidis Peeter Volkonski debüütteos lasteluule vallas (aastal 2004) „Onu Volgi värsikogu“. Ilmavalgust nägi ka „Eesti lasteluule kuldraamat.“

2.2.1.2 Proosa

Proosateoseid on ajavahemikus 2001-2011 ilmunud kokku 883. Kõige produktiivsem aasta oli 2010, siis ilmus 124 proosateost. Üle 100 proosateose on ilmunud veel vaid neljal aastal 2007 (104tk); 2008 (105tk); 2009 (121tk) ja 2006 (106tk). Ülejäänud aastatel on see arv jäänud vahemikku 38-74 proosateost aastas. Kõige vähem ilmus proosateoseid 2001. aastal. Nagu jooniselt näha (vt *joonis 5*), on alates 2005. aastast proosateoste arv iga aastaga kasvanud. 2011 aastal aga langenud 124-lt teoselt 106 teoseni aastas.

Kõige rohkem on suurenenud väikelastele (1-4(5)) mõeldud proosa hulk. Teemadeks nendes raamatutes on loomad, linnud, masinad jne. Jaanika Palmi sõnul leitakse tihti, et väikelaste teostest ei maksagi rääkida, sest need sisaldavad enamasti pilte, kuid selles sisalduv tekst on seda olulisem. Pealegi on sellist raamatut vägagi raske kirjutada. Üks silmapaistvamaid teoseid „Pisikesed jalad“ on ilmunud Aidi Valliku sulest. Tegemist on väikestele lastele mõeldud, lugejaga arvestava teosega, mis arendadab lapse sõnavara.

Suurimaks saavutuseks 2010. aasta väikelaste raamatute hulgas on Piret Raua raamat „Emma roosad asjad,“ mille sisu ja pilt moodustavad suurepärase terviku. Lisaks paberväljaandele on sellest raamatust valminud ka esimene eesti e-lasteraamat. (Palm 2011, lk 10)

Eelkooliealiste kirjanduse puhul on läbi aastate olnud probleemiks ebamäärane adressaat. Teemadena tulevad käsitlele loomade elu, masinad, surm, teistmoodi olemine, erinemine, erinevate tüdrukute lood ja nende maailm.

Kõige enam raamatuid ilmub algkooliealistele. Algklassilastele kirjutatud teosed võib tinglikult jagada kolmeks: reaalelu kajastavad teosed, loomalood ja fantaasiaraamatud. Selget piiri nende vahele muidugi tõmmata ei saa. (ibid, lk 10) Algkoolilaste hulgas on jätkuvalt populaarne Aino Pervik oma Paula-lugude sarjaga. Fantaasiaraamatute üheks säravamaks näiteks peab lõputöö autor Kristiina Kassi „Nõianeiu Nöbinina“. Tegemist on lastepäraselt kirjutatud humoorika ja lõbusa looga, milles Nõianeiu inimeste maailmas oma nõiakunsti abiga korda lööb. Selle raamatu põhjal on valminud Eestis ka film, mida osade kaupa näidatakse. Lastekirjandusse on jõudnud ka paar filmide põhjal tehtud teost. Näiteks Janno Pöldmaa „Lepatriinude jõulud“ ning Andrus Kivirähki „Lotte.“

Põhikooliealistele on ilmunud suhteliselt vähe raamatuid. Kasvanud on reaalelu kajastavate raamatute hulk. Näiteks Piret Raua „Tobias ja teine B.“ Tegemist on positiivse ja tänapäevase koolijutuga.

Lasteraamatutes on kajastatud lisaks koolielule ka muud igapäevast perekonnaelu, lapsepõlve, elu lastekodus või maal vanaema juures. Debütandina alustas Kristel Salu „Viljaküla Brita memuaaridega“ 2002. aastal.

Tänapäeva noortekirjanduses on esindatud kõikvõimalikud tahud. Käsitletakse sotsialiseerumise raskusi, väärtuskasvatuse probleeme: 1) noored ja ühiskond (probleemid koolis, varakult tööle asumine); 2) noored ja perekond (suhtlemise vähesus, lagunenu pered, kodust põgenemine, kasuvanemad); 3) noored omavahel (erikeeled, moesläng, armastus ja sõprus); 4) noorte suhe iseendasse (nooruse vaevad, hirmud, eksistentsiaalsuse probleem). Teemakäsitlused on järjest teravamad, valulisemad ja karmimad, šokeerivad lood, mis mõjuvad tõetruult, elulähedaselt ja hoiatavalt. Noorteromaanide tegelasteks on enamasti 13-22 aastased. (Org 2011, lk 6)

Noorsoo raamatute arvukus on sajandi algusest peale olnud tõusuteel. Seda osaliselt tänu Nullindate eesti noorteromaanile – tegemist on kirjastuse Tänapäeva ja Eesti lastekirjanduse keskuse poolt korraldatud romaanivõistlusega. (ibid, lk 6) Noorteromaani võistluse kaudu on noorsookirjandusse tulnud palju uusi autoreid. Näiteks Reeli Reinaus, Daiana Leesalu, Birk Rohelend, Ketlin Priilinn ja paljud teised. Ilma võistluseta on tulnud näiteks Chris Kala ja Margus Karu. Vanema põlvkonna kirjanikest kirjutab seniajani noorteraamatuid Helga Nõu. Ele Süvalep on osutanud, et kui noored autorid oskavad veenvalt ja siiralt edasi anda noorte isiklikke asju, nagu kohtumised, peod, salaelu, siis vanemad autorid vaatlevad mitmekülgsemalt avaliku elu valdkondi, nagu kool, kodu, suhted täiskasvanutega (Süvalep 2006, lk 8). Andres Org on tõdenud, et enamik noortele kirjutajatest on naised ning seega tüdrukute vaatepunktist kirjutatud. Meeste vaatepunkti esindavad Margus Karu „Nullpunkt, Birk Rohelennu „Mina, Mortimer“ ja Sass Henno „Mina olin siin“. (Org 2011, lk 6)

2.2.1.3 Näidendid

Näidendite arv 11 aasta jooksul on küllaltki tagasihoidlik, kõigest 39 trükist, kuid siiski varasemate aastatega võrreldes märkimisväärne tulemus. Kõige rohkem ilmus aasta jooksul 12 näidendit (2006. aastal). Enamikel aastatel ilmus näidendeid 1-3 tükki aastas, 2007. aastal ilmus näidendeid viis ja 2008. aastal seitse tükki.

Vanuselise jagunemise järgi oli lasteaia ja algklassilastele kirjutatud kaks näidendiraamatut, põhikoolile kaks ning spetsiaalselt noortele kolm näidendiraamatut. Enamasti olid näidendid kirjutatud lihtsalt lastele ja täpsemalt vanusegruppi ei määrata.

2001-2011 ilmunud näidendite hulgas on üks kogumik, mis sisaldab tuleohutuslaseid näidendeid, kaks nukunäidendite kogumikku ja kolm muusikaliste lavatükkidega kogumikku.

Teemade ulatus on lai alustades loomadest, lindudest ning lõpetades igapäevaelu ja sellega seotud tegemiste või tähtpäevadega. Näiteks on väga palju kirjutatud jõuluteemalisi näidendeid. Rohkem on kajastust leidnud ka loomanäidendid, inimestega seotud, ilmaelu puudutavad ning väljamõeldud tegelastega (haldjad, kollid ja muud seesugused) näidendid. Eraldi on välja antud Buratino lugude kogumik, kus on sees 15 näitemängu.

Autoritest on vaadeldaval ajavahemikul enim näidendid kirjutanud Valter Kruut, kes on lasteni toonud neli raamatut. Rohkem kui ühe näidendiraamatut on kirjutanud ka Liidja Sepp, Aino Pervik ja Jaan Aitaja.

Lisaks on näidendeid kirjutanud ka Andrus Kivirähk, Krista Kumberg, Mihkel Ulman, Dagmar Normet ja mitmed teised. Näidenditest võiks esile tuua Valter Kruudi „Uued nukunäidendid lastele“ ja Liidja Sepa „Metsarahva sekeldused: kolm muusikalist lavalugu lastele,“ sest need mitmekesisistavad näidentide valikut.

2.2.1.4 Kogumikud ja koomiksid

Kogumikke on aastatel 2001-2011 ilmunud kokku 58. Kõige rohkem kogumikke (13) ilmus 2010. aastal. Enamikel aastatel ilmus 5-6 kogumikku, 2005-2006. aastal ilmus kolm ning 2008. aastal kõigest kaks kogumikku.

Kogumike hulgas oli kõige enam erinevaid muinasjuttude või muude lugude kogumikke, samuti erinevaid luulekogumikke. Näiteks liisusalmide kogumik ning Jaan Kaplinski „Kaks Päikest.“ Seitse kogumikku on nendel aastatel ilmunud naljaraamatuid, viis mõistatuste ning kaks vanasõnade oma. Viis köidet ilmus lastekirjanduse antoloogiat, kaks kogumikku sarjast „...palun loe mulle.“ Neli kogumikku ilmus vanu aabitsalugusid. Paljud kogumikud sisaldasid jõuluteemalisi lugusid ja luuletusi. Aastatel 2001-2011 ilmusid ka „Eesti jõulusalmide- ja juttude kuldraamat“ ning „Eesti muistendite kuldraamat.“

21. sajandi algusaastatel on ilukirjandus leidnud uue suuna, mis iga aastaga aina mitmekesisemaks muutub. Laiemalt on levinud fantaasiamaailm ja reaalelul põhinevad teosed. Viimati nimetatud just noorsooromaanide ja jutustuste hulgas. Mitmed vanemad luuleraamatud on saanud uue kuue ja värssjuttudest on ilmunud eraldi raamatud. Proosateoseid on ilmunud eri vanusegruppidele, kuid kõige rohkem siiski algkooliealistele ja noortele.

Aastatel 2001-2011 on koomikseid kokku ilmunud üheksa. 2006. aastal ilmus kolm koomiksit, ülejäänud aastatel on neid ilmunud üks või üldsegi mitte.

Ainsana andis kaks koomiksit välja Olimar Kallas, kelle töödest üks oli kogumik, mis sisaldab kaheksat lugu. Tuntumad nendest nimedest on veel Joonas Sildre ja Priit Pärn. Üks koomiks oli valminud diplomitööks ning kaks neist olid varasemate koomiksite kordustrükk.

Kõige rohkem uusi autoreid on tulnud noortekirjandusse. Näidendite hulgas leidub rohkesti jõulunäidendeid, kuid ka igapäeva elu tegemiste või muude tähtpäevadega seonduvat. Kogumikkude hulgas on ilmunud mõned kuldraamatud, näiteks „Eesti muistendite kuldraamat“ ning 5 köidet lastekirjanduse antoloogiat. Kõige enam on siiski erinevaid juttude kogumikke.

Aastad 2001-2011 on eesti lastekirjandusse toonud palju häid raamatuid ning senist lastekirjanduse kvaliteeti märgatavalt parandanud. Silmapaistvaid autoreid on nii vanema (Aino Pervik, Leelo Tungal, Ellen Niit, Edgar Valter jt) kui ka noorema (Aidi Vallik, Andrus Kivirähk, Heiki Vilep, Ketlin Priilinn jt) põlvkonna hulgas.

2.2.2 Aimekirjandus

Aimekirjandust on 11 aasta jooksul ilmunud kokku 650 trükist. Ülejäänud statistilised andmed on välja toodud joonise 2 järelduste juures (vt ptk 2.1. *joonis 2*).

Aimekirjanduse hulgast võib leida laule, õppematerjale, käsiraamatuid, töövihikuid, värviraamatuid, kokaraamatuid, sõnastikke, loodus- või ajaloooteemalisi teoseid ning kõikide liikide raamatuid, välja arvatud ilukirjandus. Loodusteemalisi raamatuid on siiski ilmunud rohkem kui ajaloolisi. Samuti leiab sealt mitmeid aabitsaid või lugemikke.

2002. aastal saab eesti aimeramat uue suuna. Varasemad lühidalt teemasid käsitletud trükised on asendunud tõsisemate probleemide käsitlevate teatmeteostega. Keskendutakse erinevatele küsimustele ja teemadele, mille kohta otsuseid vastuseid ei anta vaid õhutatatakse last ennast probleemile oma lahendust otsima. Näiteks Eva Koffi „Kust tulevad vastused“ keskendub küsimustele mis on armastus, kes olen mina ja millest koosneb mu maailm või Viivi Vaiksaare „Lahe leksikon,“ mis koondab lasteajakirja Tähekesse toimetusi tulnud küsimusi ja vastuseid. (Palm 2003, lk 434)

Aimekirjandus mitmekesistab kogu kirjanduse maastikku, sest selle hulgas leiab erinevaid valdkondi käsitlevaid raamatuid. Teistest rohkem paistavad lõputöö autori meelest silma meisterdamis- ja käsiraamatuid, sest nende abil saab ise midagi oma käega valmis teha ning pakuvad vaheldust tavapärasele teksti ja piltidega raamatutele. Näiteks 11 aasta jooksul on selliseid raamatuid ilmunud umbes 50. Kõige rohkem on aimekirjanduse hulgas ilmunud erinevaid värviraamatuid ja töövihikuid, mis on mõeldud kõige väiksematele ja algkooliealistele. Seejärel on rohkem ilmunud ka õppematerjale, kuhu kuuluvad ka töövihikud, kuid need on mõeldud juba kooliealistele, kas siis looduse või keele õppimiseks. Mõnekümne teose ringis oli loodusteemalisi raamatuid. Nende hulgas ka mõni Aleksei Turovski teos.

2.2.3 Laste omalooming ja jätkväljaanded

Laste omaloomingu arvulisi näitajaid saab vaadata peatükist 2.1. (vt *joonis 2* ja selle all olevaid järeldusi). Kokku on laste omaloomingut 11 aasta jooksul ilmunud 400 väljaannet.

Omaloomingust enamuse moodustavad erinevate koolide almanahhid. Esindatud on kõik maakonnad. Kõige rohkem (umbes 60) almanahhe on välja antud Harjumaa koolide poolt, sellele järgneb Tartu umbes 50 almanahhiga. Enamikes maakondades on ilmunud alla 20 almanahhi. Üle 20 almanahhi on ilmunud veel Võrumaal, Viljandis ja Ida-Virumaal. Ainult kolm almanahhi on ilmunud Hiiumaal. Saaremaa on esindatud 7 almanahhiga.

Lisaks almanahhidele on laste omaloomingu hulgas ka hulganisti erinevate loominguvõistluste töid, kas siis juttude, luule või joonistuste omi. Ilmus Eesti laste jubejuttude raamat ja Mulgimurdelist lugemist ning Eesti koolilaste metsapostkaardid.

Jätkväljaandeid on aastatel 2001-2011 kokku ilmunud 850 tükki ja 25 nimetust. Siia hulka kuuluvad ristsõnad ja ajakirjad erinevatele vanusegruppidele. Mõned nimetused on ilmunud läbi aastate ja ilmuvad siiaaani. Igal aastal (v.a 2004, kui eesti algupäraste väljaannete kohta puudub märge) on ilmunud ristsõnad Kooli Ruudud ja Kumake. Ajakirjadest on püsivalt ilmunud Hea laps ja Täheke. Kõigest paar aastat ilmusid ajakirjad Laste sõber ja Mõmmukesed.

Jätkväljaannete hulgas on kümme väljaannet, mis ilmuvad või on ilmunud iga kuu. Nende hulka kuuluvad ka eespool nimetatud ristsõnad ja ajakirjad (v.a Mõmmukesed, mida ilmus kaheksa eksemplari aastas). Ülejäänud väljaandeid ilmub aasta jooksul 1-6 eksemplari. Aastate 2001-2011 ilmunud jätkväljaannete nimekiri on välja toodud lisas 1.

Aastatel 2001-2011 ilmunud lastekirjanduse valik on olnud vägagi mitmekesine. Ilmunud on nii luulet, proosat, näidendeid, kogumikke, omaloomingut, koomikseid kui ka ajakirju. Suurema osa ilmunud kirjandusest moodustavad esmatrükid ning jätkväljaanded.

Aimekirjanduse hulgas on esindatud kõikide liikide teosed, mis ei kuulu ilukirjanduse alla. Enim on esindatud käeliseks tegevuseks mõeldud raamatud, värviraamatud ning töövihikud. 2001-2011 aastatel on laste aimekirjandus muutunud asjalikumaks. Nende abil innustatakse lapsi aina enam ise asjade üle järele mõtlema ja erinevatele küsimustele vastuseid otsima. Laste omaloomingut on nende aastate jooksul ilmunud samuti küllaltki palju. Enamik neist on almanahhid, kuid omaloomingu seast võib leida ka loominguvõistluste töid, postkaarte või muid laste joonistusi. Koomikseid on ilmunud 9 ning jätkväljaandeid 25 nimetust.

3. SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGUS LEIDUVAD LASTERAAMATUD

3.1 Saare Maakonna Keskraamatukogu tutvustus

Saare Maakonna Keskraamatukogu on rahvaraamatukogu, mille ajalugu ulatub tagasi aastasse 1907. Samal aastal alustas tegevust Kuressaare Eesti Seltsi Hariduse Osakonna Raamatukogu, millele hiljem liideti teisi Kuressaares tegutsenud seltside ja eraisikute raamatukogusid. 1917. aastal I maailmasõja ajal raamatukogu fond hävis. 1919. aastal alustati selle taastamist ning järgmisel aastal hakati raamatuid taas koju laenutama. (Saare Maakonna Keskraamatukogu ajalugu)

Raamatukogu on aastate jooksul mitmel korral muutnud oma nime ja asukohta. Algselt asus raamatukogu Kuressaare Eesti Seltsi üüriruumides, hiljem Kohtu ja Pikal tänaval ning paaril korral Raekojas. Oma praeguses asukohas (Tallinna tänav 6) asub raamatukogu alates 2002. aastast, mil valmis raamatukogu uus hoone. (ibid)

1949. aastal loodi raamatukogu juurde lasteosakond, mis alates 1950. aastast sai iseseisvaks raamatukoguks. Kui (1972. aastal) raamatukogus osakonnad moodustati, sai lasteraamatukogust jälle lastekirjanduse osakond. Praeguses majas asub lasteosakond täiskasvanute osakonnaga ühes ruumis, kuid nende fondid on üksteisest eraldatud. (ibid)

Alates 2003. aasta oktoobrist kasutab Saare Maakonna Keskraamatukogu raamatukoguprogrammi RIKS. Enne seda oli kasutusel Kirjasto 3000 programm. Elektroonilisele laenutusele mindi üle 1. juunil 2004. (ibid)

Saare Maakonna Keskraamatukogu lugejateenindus toimub vastavalt Rahvaraamatukogu seadusele (Rahvaraamatukogu seadus) ning raamatukogu enda põhimäärusele (Saare Maakonna Keskraamatukogu põhimäärus) ja kasutamise eeskirjale (Saare Maakonna Keskraamatukogu kasutamise eeskiri).

Raamatukogu ruumid paiknevad kahel korrusel. Esimesel korrusel on kojulaenutus ning muusika- ja videosaal. Teisele korrusele jäävad lugemissaalid ja Internetipunkt. (Saare Maakonna Keskraamatukogu lugejateenindus)

Kojulaenutusest saab laenutada nii lastele kui ka täiskasvanutele. Kirjandust saab valida avariilult eesti, vene, inglise, saksa, soome, rootsi, vähesel määral prantsuse keeles. Raamatuid laenutatakse koju 21 päevaks mitte rohkem kui viis raamatut korraga. Teadmiskirjandusele saavad lugejad ennast järjekorda panna. (ibid)

Muusika- ja videosaalis on võimalik kuulata muusikat ning tutvuda muusikaajakirjadega. Videosaalis kohapeal saab vaadata õppeotstarbelisi videofilme, eesti filmiklassikat, väärtfilme jms. Muusika- ja videosaali teavikutefondis sisalduvaga on võimalik tutvuda elektronkataloogi vahendusel. (ibid)

Täiskasvanute lugemissaal teenindab täiskasvanuid lugejaid ja lapsi alates 16. eluaastast. Kohapeal on võimalik kasutada avariilul olevat teabekogu, lugeda ajalehti ja ajakirju, teha koopiaid, esitada päringuid ja saada neile vastused. Ka laste lugemissaalis on võimalik teha kõike eelpool nimetatut, kuid see teenindab kuni 16. aastaseid lapsi. Laste lugemisaali arvutid on mängimiseks, internetis surfamiseks või koolitööde tegemiseks. Neid saavad kasutada kuni 11-aastased, vanematel on arvuti kasutamise võimalus intrnetipunktis. (ibid)

Internetipunktis saab kasutada kümmet arvutit. Kaks on mõeldud lühiajaliseks kasutamiseks (15 minutit) ja etteregistreerimine pole vajalik. Ette registreerida tuleb kahele tasulisele arvutile, mis võimaldavad töötada kontoripaketiga ja kuuale arvutile, mille ettenähtud tööaeg ühele inimesele on 55 minutit päevas. Võimalik soovitud materjale välja printida või skaneerida. (ibid)

Lugejatele kehtivad raamatukogus teatud õigused ja kohustused, mis on määratud raamatukogu kasutamise eeskirjaga. Selle järgi tuleb lugejatel teavikute laenutamiseks esitada lugejapilet, tagastada raamat õigeks tähtajaks või vajadusel pikendada, tähtaja ületamise eest maksta viivist jne. (Saare Maakonna Keskraamatukogu kasutamise eeskiri)

Lasteosakonna lugejateks on eelkõige kuni 16-aastased lapsed, kes käivad raamatukogus laenutamas vajalikku ja huvipakkuvat kirjandust. Enamasti laenutatakse kooli kohustuslikku kirjandust, kuid paljud leiavad ka muud huvitavat lugemist. Lasteosakaonda külastavad ka tihti lapsevanemad, kes lastele ettelugemiseks või neile endale lugemiseks kirjandust valivad.

Raamatukogu töötajad peavad lugejaid raamatukogu kasutamiseeskirjadest teavitama ning lugejaid teenindades nende päringutele vastama. Lugejatele tuleb tagada vaba ja piiramatu juurdepääs informatsioonile ja teadmistele (Rahvaraamatukogu seadus). Raamatukogu töötajad peavad lugejaid neid puudutavatest muutustest teavitama.

3.2 Lasteraamatute komplekteerimisest Saare Maakonna Keskraamatukogus

Saare Maakonna Keskraamatukogu kuulub rahvaraamatukogude hulka. Rahvaraamatukogud arevestavad komplekteerimisel Rahvaraamatukogude seadusega, jälgivad dokumendis „Soovitusi kogude kujundamiseks rahvaraamatukogudele“ olevaid soovitusi ning püüavad tagada võimalikult mitmekülgse ja lugejate ootustele vastava kogu. Selles dokumendis on kogude kujundamise kohta öeldud järgmist: „Rahvaraamatukogude kogude kujundamine on soovitud koostisega kogude loomine ja arendamine vastavalt raamatukogude ülesannetele ja lugejanõudlusele.“ (ERÜ 2009)

Rahvaraamatukogud komplekteerivad kogusid vastavalt raamatukogude ülesannetele. Kuna Saare Maakonna Keskraamatukogu puhul on tegemist maakonna keskraamatukoguga, siis lisaks munitsipaalraamatukogule täidab ta raamatukoguteeninduse maakondliku koordineerimiskeskuse ülesandeid ja arvestab oma kogude kujundamisel järgmisi maakondlikke funktsioone: 1) maakonna lugejate raamatukogulik teenindamine; 2) raamatukogudevahelise laenutuse korraldamine; 3) maakondliku kodulookirjanduse andmebaasi koostamine; 4) teatme- ja infotöö korraldamine; 5) erialane nõustamine ja raamatukoguhoidjate täiendkoolituse organiseerimine. (ibid)

Maakonnaraamatukogude vahendusel tellitakse ja hangitakse, vajalikud teavikud, mis edastatakse raamatukogu osakondadele ja külaraamatukogudele. Samuti vahendab maakonnaraamatukogu kirjastajate informatsiooni ilmuvate trükiste kohta külaraamatukogudele, koostades ja levitades neile uudiskirjanduse pakkumismestikke. (ibid)

Keskkogu kaudu toimub ka järelkomplekteerimine. Maakonna keskraamatukogu peab koostama vastavalt oma ülesannetele komplekteerimisalast tööarvestust, aruandlust ja analüüsi. (ERÜ 2009)

Saare Maakonna Keskraamatukogus vastutab lastekirjanduse komplekteerimise eest selle osakonnajuhataja. Käesoleva töö autor tegi osakonnajuhtajaga intervjuu, et välja selgitada sealse kogu komplekteerimise iseärasusi, mis mõjutab komplekteerimist, kuidas ja millest lähtuvalt kirjanduse valikuid tehakse, mis on komplekteerimise juures oluline jne. Intervjuu koosnes üheksast küsimusest (vaata lisa 2) ning toimus elektronposti vahendusel. Tulemused on välja toodud allpool.

Esimesena uuris töö autor osakonnajuhatajalt kui palju mõjutab rahaliste ressursside vähesus lastekirjanduse komplekteerimist ning kas raamatukogu on pidanud seetõttu ka millestki loobuma. Osakonnajuhataja sõnul on nad pidanud loobuma eksemplaarsusest, vajalik oleks Eesti autoreid tellida vähemalt 3, kuid saavad ainult 1-2. Seda ka loetavama väliskirjanduse puhul. Samuti leiab ta, et raamatukogu saab liig vähe osta. Lasteosakonnas on loobutud ka igatsorti pildiraamatutest ja papikatest ning vähendatud on koomiksiste osa.

Küsimusele, kuidas teete valiku, milliseid lasteraamatuid komplekteerite ja milliseid mitte vastas osakonnajuhataja, et nad loevad raamatute kohta kokkuvõtteid ja püüavad ära arvata, kas tegemist on asjaliku teosega. Eesti omad ning välisautorite popid juturaamatud tellivad nad enamasti kõik, teadus- või teadmiskirjandust valikuliselt, olenevalt teemast. Kui mõne teema kohta on olemas juba väga palju materjali, siis uut ei tellita.

Lastekirjanduse komplekteerimiseks kasutavad nad allikatena kirjastuste tellimislehti ja nende kodulehekülgi. Küsimusele, kui palju nad arvestavad lastevanemate, laste enda või kellegi teise soovidega lastekirjanduse osas oli vastuseks, et mõnda väga vajaminevat kohustuslikku raamatut nad soovi korral järelkomplekteerivad.

Lõputöö autor uuris osakonnajuhatajalt kuivõrd nad lastekirjanduse valimisel arvestavad eri vanusegruppide eripäradega. Osakonnajuhataja sõnul proovivad nad teha valikuid nii, et oleks kõigile, pisikestele, koolieelikutele, algklassidele, noortele.

Küsimustele kui palju kirjandust nad hangivad järelkomplekteerimise teel ja kuidas nad hoiavad end kursis ilmuva lastekirjandusega vastas osakonnajuhataja, et järelkomplekteerivad nad vajadusel ja odavmüügi puhul. Ilmuva kirjandusega hoiavad end kursis kirjastuste info, jälgimisega, raamatupoodide külastamisega ning ajakirjanduse lugemisega.

Järgmisena esitas lõputöö autor küsimuse laste omaloomingu kohta ning uuris, millest lähtuvalt on nad teinud sellise valiku, et Saaremaa laste omaloominguliste teavikute kõrval on kajastatud ka võrukeelseid teavikuid. See valik on osakonnajuhataja sõnul tingitud sellest, et kellelgi on olnud vaja teha mingit tööd või tutvustada lastele erinevaid eesti keele murdeid.

Lõputöö autor palus ka osakonnajuhatajal välja tuua selle, mis on tema arvates lastekirjanduse komplekteerimise juures veel oluline. Sellele vastas osakonnajuhtaja lühidalt, kuid tabavalt, et iga laps leiaks **oma** raamatu (intervjueeritava poolne rõhutus). Täpsustuseks tõi veel raamatute sisu ja valiku mitmekesisuse.

3.3 2001-2011 ilmunud laste- ja noorsooraamatud Saare Maakonna Keskraamatukogus

Saare Maakonna Keskraamatukogus on palju eriilmelisi raamatuid igale vanuserühmale. Et välja selgitada, kui palju 2001-2011 aastatel ilmunud eesti autorite teavikutest on raamatukogus kajastatud, tegi käesoleva töö autor andmebaasi uuringu. Selle käigus uuris autor, millised ja kui palju igal aastal ilmunud teostest on andmebaasis olemas.

Uurimise läbiviimiseks pidi lõputöö autor andmebaasist iga raamatu olemasolu järgi vaatama. Kuna see oli aeganõudev tööprotsess, siis teeb töö autor raamatukogule ettepaneku koostada teavikute komplekteerimisel dokument, milles on teavikud jaotatud ilmumisaastate järgi. See võimaldab huvi korral lugejatel ja ka raamatukogul endal konkreetset aastal ilmunud ja raamatukogus olemasolevast kirjandusest parema ülevaate saada.

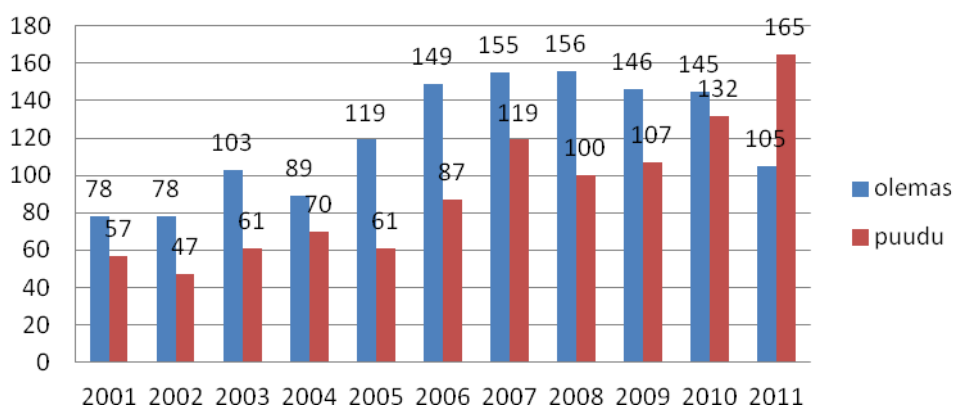
Uurimuse käigus selgus tõsiasi, et mitmed nendel aastatel ilmunud raamatutest olid raamatukogus olemas varasemalt ning aastatel 2001-2011 ilmunud eksemplari ei olnud. Sellisel puhul otsustas töö autor, lähtudes trükiste ilmumisaastast, märkida need teavikud puudu olevateks. Uute eksemplaride puudumise põhjused on tingitud kahest aspektist: 1) varasemad eksemplarid on korralikud ja nende asendamine uutega ei ole vajalik; 2) varasemate eksemplaride arv on piisav – vastab lugejanõudlusele. (ERÜ 2009) Mõningatel juhtudel olid olemas nii uus kui ka varasematel aastatel ilmunud eksemplar. Allpool on detailsem ülevaade uuringu tulemustest.

Lasteosakonnas on 2001-2011 ilmunud 2329st eesti laste- ja noorteraamatust olemas 1323 (57%) ning puudu 1006 (43%) teavikut. Siia hulka pole arvestatud jätkväljaandeid.

Tuleb tõdeda, et puuduvate teavikute arv võiks olla palju väiksem, sest üheks raamatukogu komplekteerimise prioriteediks on omakultuur ja eestlus.

Kuid kui arvestada sellega, et omaloomingu hulgas on enamik erinevate koolide almanahhid ning raamatukogud neid enamasti ei komplekteeri (v.a oma maakondade omasid), siis on puuduvate teavikute arvu suurus mõistetav. Joonisel 6 on välja toodud olemasolevate ja puuduvate teavikute arv aastate lõikes.

2001-2011 ilmunud teavikute olemasolu raamatukogus

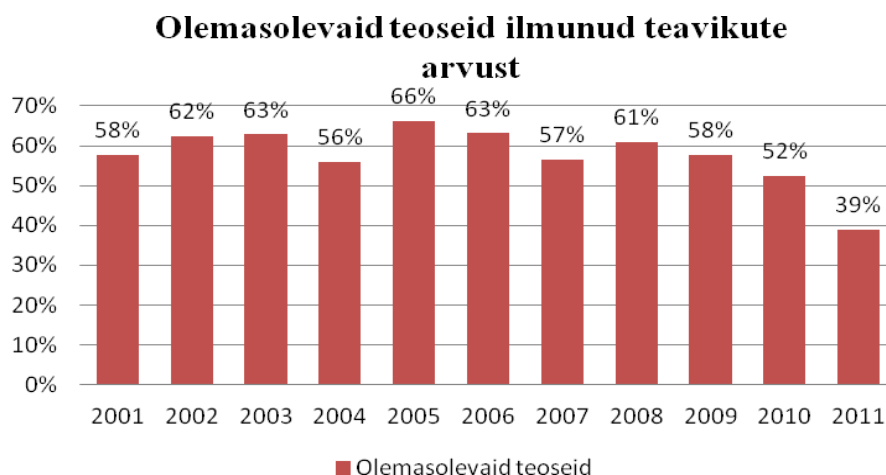
Joonis 6 2001-2011 ilmunud teavikute (ilu-, aimekirjandus ja laste omalooming kokku) olemasolu raamatukogu andmebaasis aastate lõikes

Jooniselt on näha, et kõikidel aastatel, välja arvatud 2011 on andmebaasis olemas olevaid teavikuid puuduvatest rohkem. 2011. aasta puuduvate teavikute ülekaal on tingitud sellest, et lõputöö autor uuris andmebaasi 2012. aasta alguses ning selleks ajaks ei olnud raamatukogu jõudnud veel uuemaid raamatuid komplekteerida.

Olemasolevate ja puuduvate raamatu osakaalu vaadates, on 2006. aasta erinevus kõige suurem. Puuduvaid teavikuid on 62 võrra vähem kui olemasolevaid. Ka 2005 aastal on olemasolevaid teavikuid peaaegu kaks korda sama palju kui puuduvaid. 2004. aastal ja 2010. aastal on olemasolevate ja puuduvate trükiste arv peaaegu võrdne.

Joonisel 7 on välja toodud olemasolevate teavikute osakaal ilmunud teavikutest aastate lõikes. Sealt on näha, et kõikidel aastatel ületab olemasolevate teavikute osakaal üle poole 2001-2011 aastatel ilmunud teoste arvust.

Kõige enam (66%) on ilmunud teavikutest olemas 2006. a trükiseid ning kõige vähem (39%) 2011. aasta omasid. Puuduvate teavikute puhul on tulemused vastupidised.

Joonis 7 Olemasolevate teavikute osakaal 2001-2011 ilmunud teavikute arvust

Aastatel 2001-2011 ilmunud teavikutest on enamus (57%) kajastatud ka Saare Maakonna Keskraamatukogus. 47% teavikutest puuduvad. Sellel on lõputöö autori meelest kolm põhjust, mis ilmnesid ka uurimust ja intervjuud tehes: 1) raamatukogu pole pidanud vajalikuks neid teavikuid komplekteerida – tegemist võib olla piiratud otstarbe ja lühiajalise tähtsusega või vägivalda õhutavate trükistega (ERÜ 2009); 2) nende komplekteerimiseks pole jätkunud piisavalt ressursse; 3) raamatukogu pole jõudnud neid veel komplekteerida, kuna teavikud on alles ilmunud (see käib eelkõige 2011. aasta kohta).

Üle poolte 2001-2011 ilmunud teavikutest on Saare Maakonna Keskraamatukogus olemas. Kõige rohkem on ilmunud teavikutest olemas 2006. aasta trükiseid ning kõige vähem 2011. aasta omasid. Olemasolevate teavikute arv on igal aastal erinev, kuid keskmiselt on 57% igal aastal ilmunud teavikutest raamatukogu andmebaasis kajastatud.

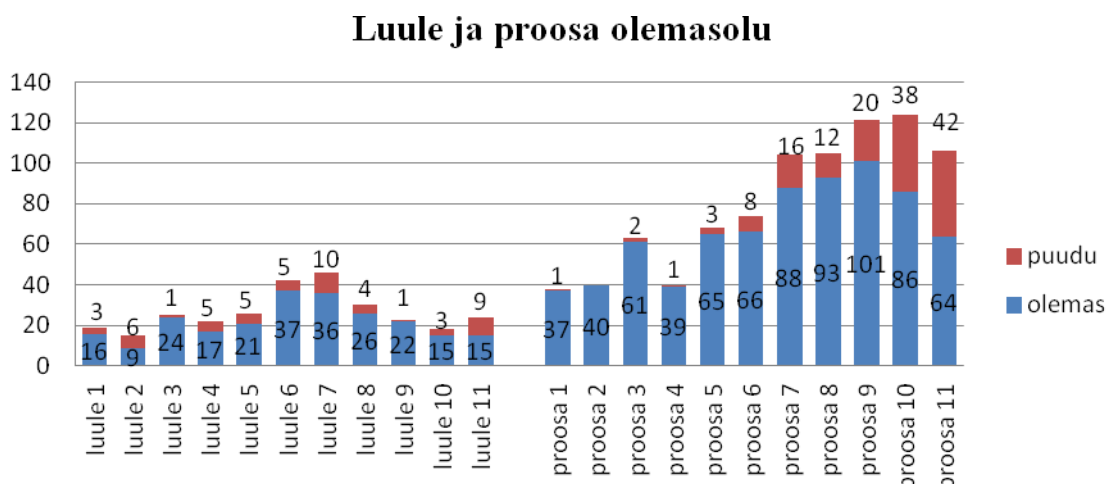
3.4 Olemasolevate ja puuduvate teavikute ülevaade liikide kaupa

3.4.1 Ilukirjandus

Aastatel 2001-2011 ilmunud 1279st ilukirjanduse alla kuuluvatest teostest on Saare Maakonna Keskraamatukogu andmebaasis olemas 1064 teost. Puudu on 215 trükist. Tulemus on positiivne, sest olemasolevate teavikute arv ületab puuduvate teavikute arvu. Võib öelda, et see vahe on umbes viiekordne.

Alljärgneval joonisel on välja toodud 2001-2011. aastatel ilmunud luule ja proosa kajastumine Saare Maakonna Keskraamatukogu andmebaasis.

Joonisel 8 sõna luule järel olevad numbrid 1-11 tähistavad aastaarvu viimast numbrit. Näiteks luule 1 all on mõeldud 2001. a ilmunud luulet jne. Sama kombinatsiooni on kasutatud ka jooniste 9 ja 10 juures. Joonise tulemustest võib järeldada, et enamik ilmunud luule- ja proosateostest on raamatukogus olemas. Täpsemalt on saadud tulemusi analüüsitud iga liigi kaupa eraldi.

Joonis 8 2001-2011 ilmunud luule ja proosateoste olemasolu Saare Maakonna Keskraamatukogus

Aastatel 2001-2011 ilmunud 290st luuleteostest on Saare Maakonna Keskraamatukogus puudu 52 raamatut. Joonisel 9 on näha, et kõige rohkem on aastast puudu 10 teavikut (aastal 2007) ning kõige vähem üks teos (aastatel 2003 ja 2009). Enamasti on puudu kolm kuni viis teost aasta kohta, mis on väga hea tulemus. Kogu 11 aasta jooksul ilmunud proosateostest (883) on raamatukogus olemas 740 erinevat raamatut ja puudu 143. Saare Maakonna keskraamatukogu komplekteerib eesti autorite teoseid enamasti üks või kaks eksemplari.

2011. aastal on puuduolevate teavikute arv kõige suurem (42), 2002. aastal aga kõige väiksem. Sel aastal ilmunud proosateosed on andmebaasi järgi raamatukogus kõik olemas.

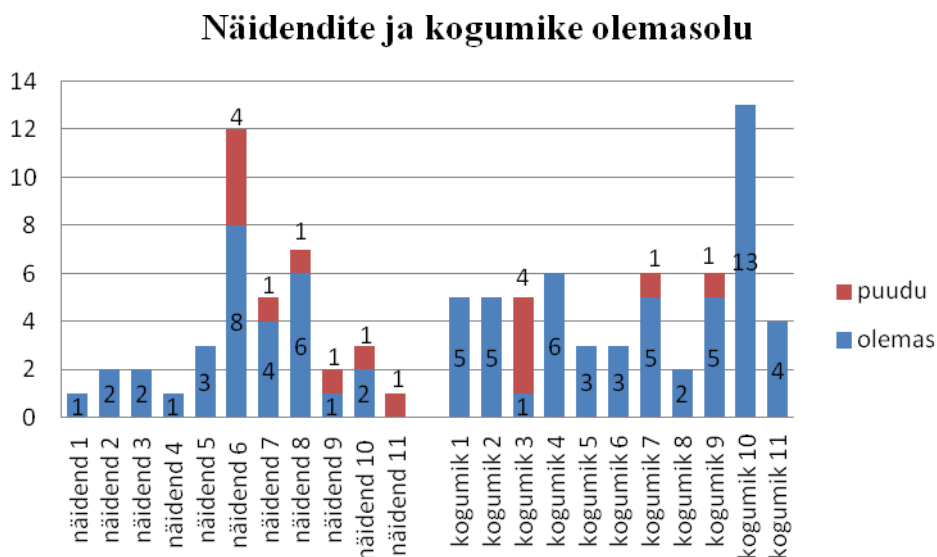
Võrreldes luule- ja proosateoste kajastumist üksteisega võib öelda, et luuleteoste puhul on puuduvate teavikute arv aastate lõikes ühtlasem. Proosateoste puhul aga on märgata suuremaid erinevusi. Kuni 2006. aastani on puuduolevaid teavikuid ainult 1-3 või mitte ühtegi. 2006. aastal on puuduvate teavikute arv aga suurenema hakanud ning sel aastal puudub juba kaheksa teost.

Järgneval kolmel aastal jääb see arv 20 lähedale, kuid 2010. ja 2011. aastal juba 40 lähedale. Puuduvad enamasti varasemate trükkide kordustrükkid.

Näiteks 2006. aastal ilmus Edgar Valteri „Pokuabitsa“ teine trükk. Esimene trükk ilmus kõigest mõni aasta varem (2002. aastal) ning seetõttu, Saare Maakonna Keskraamatukogu seda uuesti ei komplekteerinud.

Üheteist aasta jooksul ilmunud luulest on Saare maakonna Keskraamatukogus kajastatud 78% ning proosast 81% raamatutest.

Üheteist aasta jooksul ilmunud 39st näidendist on raamatukogus olemas 30 ning puudu 9 teost. Joonisel 10, kus on välja toodud 2001-2011 ilmunud näidendite ja kogumike kajastumine raamatukogus, avaldub küllaltki meeldiv pilt. Esimesel viiel aastal ilmunud näidendid on kõik olemas. Kõige rohkem näidendeid (4) on puudu 2006. aastal. Aastatel 2007-2010 on puuduolevaid näidendeid üks. Samamoodi on ka 2011. aastal, kuid siis on see puuduolev ühtlasi ka ainuke sel aastal ilmunud näidend. Kuna näidendite komplekteerimine ei ole Saare Maakonna Keskraamatukogus prioriteediks, siis kogus olemasolevate näidendite arv on hea tulemus. Näidenditest on ilmunud näiteks Oskar Lutsu „Kapsapea: naljamäng ühes vaatuses.“

Joonis 9 2001-2011 ilmunud näidendite ja kogumike olemasolu Saare Maakonna Keskraamatukogus

Kogu nende aastate jooksul ilmunud kogumike arvust (58) on olemasolevaid teavikuid 52 ning puudu kuus teost. Kõigil aastatel (va 2003) on olemasolevaid teavikuid märgatavalt rohkem kui puuduolevaid.

Kogumikest on raamatukogus olemas näiteks „Memme, palun loe mulle“ ja puudu „Päikesejänku väärtuste raamat,“ mis sisaldab Pärnu samanimelise lasteaia laste joonistusi.

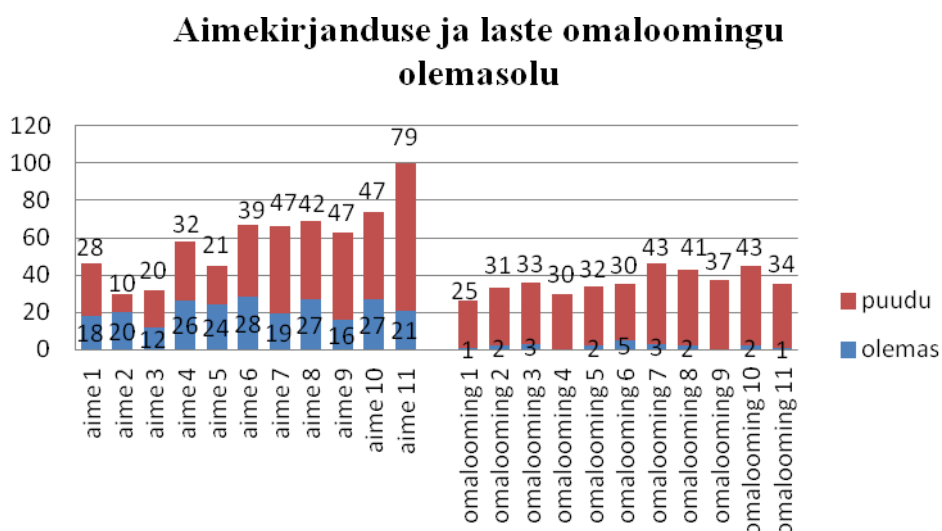
2003. aastal on aga viiest ilmunud kogumikust olemas vaid üks. 2007. ja 2009. aastal on puudu üks teavik ning ülejäänutel aastatel on kõik ilmunud kogumikud olemas ka raamatukogus.

Koomikseid on aastatel 2001-2011 ilmunud kokku üheksa. Nendest 4 (44%) on andmebaasis olemas ja 5 puuduvad. Olemas on 2005.a (1), 2006. a (2) ja 2009.a (1) koomiks. Tuleb tõdeda, et eesti autorite koomiksid on lastele küllaltki tundmatud. Laenutuste edetabelite põhjal võib öelda, et koomiksid lastele meeldivad, kuid nad eelistavad siiski eesti algupärastele välismaist Miki Hiirt.

Vaadates joonist 9, võib tõdeda, et kogumikke on ilmunud teavikutest raamatukogus kõige vähem puudu. Lõputöö autori meelest tuleneb see osaliselt sellest, et neid on igal aastal suhteliselt vähe ilmunud ning seetõttu püütakse komplekteerida neist kõik või valitakse asjalikumad välja. Ilmunud Näidenditest on olemas 70% ning kogumikest 90% trükiseid.

3.4.2 Aimekirjandus

Aastatel 2001-2011 ilmunud 650st aimekirjanduslikust teosest on Saare Maakonna Keskraamatukogus olemas 265 ning puudu 385 trükist. Alljärgneval joonisele on koondatud aimekirjanduse ja laste omaloomingu olemasolevate ja puuduvate teoste arvud aastate lõikes.

Joonis 10 2001-2011 ilmunud aimekirjanduse ja laste omaloomingu olemasolu Saare Maakonna Keskraamatukogus

Kui ilukirjanduslike teoste puhul oli olemasolevaid teavikuid enamasti rohkem, kui puuduvaid, siis aimekirjanduse puhul on hoopis vastupidi. Ainult paaril korral (aastatel 2002 ja 2005) on olemasolevaid teoseid rohkem kui puuduvaid. Kõige rohkem (79) trükiseid on puudu 2011. aastal ilmunud aimekirjandusest ning kõige vähem (10) 2002. aastal. Ülejäänutel aastatel jääb see arv 20 ja 50 vahele.

Olemasolevatest teavikutest on kõige rohkem (28) 2006. aastal ilmunud trükiseid ning kõige vähem (12) 2003. a omasid. Teistel aastatel on olemasolevate trükiste arv vahemikus 16-27. Puudu olevatest teavikutest on aimekirjanduse hulgas enamasti värviraamatud ja töövihikud. Näiteks Ülle Kuldkepa poolt joonistatud piltidega värviraamat lustakad loomalapsed.

Peatüki 2 põhjal, milles lõputöö autor andis ülevaate 2001-2011 ilmunud lastekirjandusest, saab välja tuua põhjused, miks aimekirjanduse hulgas on nii palju puuduvaid teoseid. Need põhjused on järgmised: 1) aimekirjandust ilmub aasta jooksul palju ning kõike lihtsalt komplekteerida ei saa (vähe ressursse, ruumipuudus); 2) aimekirjanduse hulgas ilmub kõige rohkem just värviraamatuid ja töövihikuid, mis eeldavad, et laps neid täidaks. Raamatukogu ei pea vajalikuks neid komplekteerida, sest kui need täidetud saavad, pole nendega midagi enam peale hakata. Juturaamatuid saab aga kasutada korduvalt.

3.4.3 Laste omalooming ja jätkväljaanded

Üheteist aasta jooksul ilmunud 400st omaloomingulisest teosest on raamatukogus kajastatud vaid 21. Selle põhjuseks on see, et suurema osa laste omaloomingust moodustavad erinevate koolide almanahhid. Raamatukogu ei ole pidanud neid vajalikuks komplekteerida, sest neid ei kasutata eriti ja on lihtsalt pigem ruumitäiteks. Saare Maakonna Keskraamatukogu lasteosakonna juhataja sõnul komplekteerivad nad selliseid omaloomingulisi töid, mis on vajalikud mingi töö tegemiseks või lastele keele õpetamiseks.

Aastatel 2004 ja 2009 ilmunud omaloomingust ei ole raamatukogus ühtegi olemasolevat eksemplari. Kõige rohkem (5) omaloomingulisi trükiseid on olemas 2006. aastal. Teistel aastatel on see arv jäänud keskmiselt paari teoseni aasta kohta. Puuduvate teavikute arv on läbi aastate vahemikus 25-43. Laste omaloomingulistest teostest on raamatukogus kajastatud vaid 5% ilmunud trükistest.

Üheteist aasta jooksul ilmunud 850st eksemplarist ja 25st nimetusest jätkväljaandest on Saare Maakonna Keskraamatukogus olemas 569 eksemplari (67%) ja 10 nimetust jätkväljaandeid.

Kõige rohkem (138 eksemplari) on ajakirja Tähekest ning kõige vähem (12 eksemplari) ajakirja Mõmmukesed. Üle saja eksemplari on raamatukogus olemas veel ajakirja Hea Laps. Ülejäänud kaheksat nimetust on ilmunud 12-96 eksemplari nende ilmumisaaja jooksul.

Aastatel 2001-2011 ilmunud eesti algupärasest kirjandusest on Saare Maakonna Keskraamatukogus kajastatud 57% ning puudu 43%. Kõige rohkem puudub teavikuid laste omaloomingu ja aimekirjandusehulgas, sest nende hulgas on teoseid, mida raamatukogul ei ole otstarbekas komplekteerida. Näiteks almanahhid, värviraamatud ja töövihikud. Olemasolevatest teavikutest on kõige enam ilukirjandust.

4. SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU LUGEJATE JA LAENUTUSTE ANALÜÜS

Saare Maakonna Keskraamatukogus asuvad täiskasvanute ja laste kojulaenutus ühes ruumis ning ühiselt peetakse ka statistikat. Statistikas on siiski eraldi välja toodud kui palju on lugejate hulgas lapsi ning kui paljud laenutustest on tehtud lastele. Sealne raamatukoguprogramm RIKS ei võimalda anda otsest ülevaadet konkreetselt just 2002-2011 ilmunud teavikute laenutustest. Teavikute laenutuste edetabeli koostamine on aeganõudev tööprotsess, sest nimestikkude alusel tuleks need teavikud ükshaaval üle vaadata. Seetõttu otsustas lõputöö autor analüüsida selle ajavahemiku statistikat seoses lugejate arvu ja laenutustega. Lisaks analüüsib töö autor ka aastate 2005-2011 laenutuste edetabeleid, uurides, kui palju on seal 2001-2011 ilmunud eesti lastekirjandust. Edetabelite analüüsiks on valitud need aastad seetõttu, et alates 2005. aastast on ilu- ja lastekirjanduse laenutuste arv märgatavalt vähenenud (vt tabel 1). Tabelis 1 on välja toodud Saare Maakonna Keskraamatukogu lugejate ja laenutuste statistilised andmed aastatel 2001-2011.

Tabel 1. Saare Maakonna Keskraamatukogu statistilisi andmeid seoses lugejate ja laenutustega

Aasta	Lugejaid	s.h. lapsi (0-9 klass)	Laenutusi	s.h. lastele	s.h. ilu-ja lastekirjandust
2001	6732	2418	183955	29884	135584
2002	7498	2691	174789	29360	128464
2003	7005	2245	170935	29562	121269
2004	7570	2280	154280	22670	100084
2005	7480	2042	155269	22759	101669
2006	7347	2011	144118	19671	92380
2007	6933	1769	133643	15416	85762
2008	6842	1682	128766	14010	81221
2009	7148	1622	136467	13885	84089
2010	6844	1498	138191	15117	84865
2011	6562	1509	136749	17880	85977

Tabelist on näha, et Saare Maakonna Keskraamatukogu lasteosakonnas on lugejate hulgas (kuni 16. aastaste) laste arv enamasti iga aastaga vähenenud.

Aastal 2001 oli selles vanuses lugejaid 2418, 2005. aastaks oli see arv vähenenud juba 2042-ni. 2011. aastal oli lapsi lugejatena arvel 1509, mis eelneva aastaga võrreldes tõusis 11 lugeja võrra. Kõige enam (2691) lapsi oli lugejate hulgas 2002. aastal ning kõige vähem (1498) 2010. aastal

Võrreldes lugejate koguarvu lugejaks olevate laste arvuga, võib tõdeda, et lapsi on lugejate hulgas 3-5 korda vähem kui täiskasvanuid, moodustades 22-36% lugejate koguarvust.

Laste laenutuste arvus on märgata suuremaid kõikumisi, sest vajamineva kirjanduse hulk on aastati erinev. Laenutuste arv sõltub ka laste lugemusest. Vaadeldava perioodi alguses (2001. aastal) oli laste laenutuste arv 29 884, mis oli ühtlasi ka nende aastate kõige suurem laenutuste arv. Perioodi lõpus (2011. aastal) oli laste laenutuste arv 17 880. Kõige vähem (13 885) on lastele laenutatud 2009. aastal. Aastatel 2001-2003 on lastele laenutatud üle 29 000 korra. 2004. aastal langes laenutuste arv 22 670-ni. 2005. aastal see arv pisut tõusis (89 võrra), kuid alates 2006. aastast on laenutuste arv jäänud alla 20 000, kõikides 13 885-st 19 671-ni.

Võrreldes laste laenutusi kogu laenutuste arvuga ning tehes mõningaid arvutusi, võib märkida, et laste laenutusi on 6-9 korda vähem, mis moodustab 10-17% kogu laenutuste arvust.

Kuna lastekirjanduse laenutusi ei ole statistikas eraldi välja toodud, tuleb ilu- ja lastekirjanduse laenutusi vaadata koos. Aastatel 2001-2011 on ilu- ja lastekirjanduse laenutuste arv enamasti langenud, kuid esinenud on ka tõuse, näiteks aastal 2009, kui laenutuse arv tõusis 81 221-lt 84 089-ni. Ilu- ja lastekirjanduse laenutuste arv on kasvanud ka aastatel 2005 ja 2011. Kõige enam (135 584 korda) on ilu- ja lastekirjandust laenutatud 2001. aastal ning kõige vähem (81 221 korda) 2008. aastal. Vaadeldava perioodi lõpuks oli ilu- ja lastekirjanduse laenutuste arv langenud 85 977-ni.

Kogu laenutuste arvuga võrreldes on ilu- ja lastekirjanduse laenutusi tunduvalt vähem, kuid mitte kordades vähem nagu lastelaenutusi ning moodustavad 61-74% kogu laenutuste arvust.

4.1 2005-2011. aasta laenutuste edetabelite võrdlus

2005-2011. aasta laenutuste edetabelid on koostatud RIKS programmi abil. Edetabeli koostamise kriteeriumiks oli teavikute aasta jooksul laenutatud kordade arv. Miinimumarvuks sai 50, sest see oli kõige optimaalsem valik sellise edetabeli koostamiseks. Järgnevalt koostas programm iga aasta kohta vastava nimekirja raamatutest, mida oli ühe aasta jooksul laenutatud 50 või enam korda.

Allpool on välja toodud analüüsi tulemused, mis on seotud 2001-2011. aastatel ilmunud teavikutega. Nimekiri edetabelis kajastatud 2001-2011. aastatel ilmunud laste- ja noorsooteostest on välja toodud lisas 3.

2005. aasta edetabelis olid koha leidnud kaheksa teost laste- ja noorsookirjanduse hulgast, millest kuus on ilmunud ka aastatel 2001-2011. Näiteks üle saja korra (102) on laenutatud Aidi Valliku „Kuidas elad, Ann?“. Tõnu Seero „Jürimari pere lood“ laenutati 55 korda.

2006. aastal oli edetabelis üheksa laste- ja noorteraamatut, millest samuti kuus olid aastatel 2001-2011 ilmunud teoste hulgast. 109 korda laenutati Sass Henno „Mina olin siin 1. : esimest aresti.“ Üheteist aasta jooksul ilmunud teostest laenutati 2006. aastal Aino Perviku „Kollane autopõrnikas sõidab ringi“ 60 korda.

2007. aastal jõudis edetabelisse 15 lastekirjanduse teost, millest 11 olid 2001-2011. aastatel ilmunud trükised. Edetabelis laste- ja noorsookirjandusest kõige kõrgemal kohal oli Sass Henno. „Mina olin siin 1. : esimene arest,“ mida laenutati 116 korda. 50 korral laenutati Aino Perviku „Kollane autopõrnikas sõidab ringi.“

2008. aastal oli lasteraamatutest edetabelis 12 raamatut, millest 9 olid 2001-2011. aastatel ilmunud teosed. 2008. aasta edetabelis oli esimesel kohal raamat Sass Henno. „Mina olin siin 1. : esimene arest,“ mida laenutati 153 korda. 53 korral neist teostest oli laenutatud Eno Raua „Kilplaseid.“ 2009. aastal oli edetabelis juba 17 raamatut. Vaatluse all oleval ajavahemikul ilmunud raamatuid olid nendest 13. Sinna hulka kuulusid näiteks Heki Vilepi „Liisu,“ mida laenutati 51 korda. Laste- ja noorsooraamatutest edetabelis kõige kõrgemal oli Aidi Valliku „Kuidas elad Ann?,“ mida laenutati 86 korral.

2010. ja 2011. aastatel oli edetabelis 14 laste- ja noorteraamatut, millest mõlemal aastal oli 11 raamatut 2001-2011 aastatel ilmunute hulgast. 2010. aastal laenutati kõige vähem (50 korda) Aino Perviku „Kunksmoori“ ja 2011. aastal (52 korda) Helga Nõu „Pea suu! Tõmba uttu!“

Mitmed neist raamatutest, näiteks Aidi Valliku „Kuidas elad Ann?,“ Aino Perviku „Kunksmoor,“ ja teised kuuluvad kohustuslik kirjanduse hulka, seetõttu on ka laenutuste arv üsna suur. Lugejate ja laste laenutuste arvud on iga aastaga muutunud. Lugejate arvukus enamasti kahanenud, ilma olulisemate tõusudeta.

KOKKUVÕTE

Laste- ja noortekirjandust on kõige sagedamini erinevates allikates defineeritud kui lastele ja noortele kirjutatud teoseid. Lastekirjandus on meie kõigi jaoks olnud oluline osa igapäeva elust. Selle abil oleme õppinud lugema, saanud igasuguseid eluks vajalikke teadmisi, arendanud keelt, meelt lahutanud ning see on kujundanud meie lugemisharjumusi.

Laste- ja noorsookirjanduse ülevaate koostamisel selgus, et aastatel 2001-2011 on lastele ja noortele ilmunud 2329 trükist. Igal aastal ilmub 135-270 eesti autorite raamatut, mille hulgast peaks igaüks endale midagi meelepärast leidma. Kõige enam (54%) on ilmunud trükiste seas ilukirjandust, seejärel aimekirjandust (28%) ning laste omaloomingut (17%). 63% ilmunud ilukirjandusest on esmatrükid. Lisades siia juurde veel aimekirjanduse, mis valdavalt koosnebki esmatrükkidest, saame tulemuseks iga aastaga uuenenud ja mitmekesisistunud laste- ja noortekirjanduse ning igaüks peaks endale midagi harivat või meelelahutuslikku lugemiseks leidma.

Saare Maakonna keskraamatukogu andmebaasi uurides, selgus, et 2001-2011. aastatel ilmunud 2329st eesti algupärasest laste- ja noorsookirjandusest on suurem osa (57%) seal raamatukogus olemas. Kõige enam (379) oli puudu laste omaloomingulisi trükiseid, kuna nende hulgas oli valdavalt erinevate koolide almanahhid ning raamatukogu ei pea vajalikuks neid kõiki komplekteerida.

Komplekteerimisega seonduva intervjuu tulemusel selgus, et Saare Maakonna Keskraamatukogu teeb teavikute komplekteerimisel valikuid sihtrühmast lähtuvalt. Kirjandust valitakse nii, et oleks igale vanuserühmale. Eesti autorite teosed tellitakse enamasti kõik ning aimekirjandust valikuliselt. Lastekirjanduse komplekteerimisel on oluline, et iga laps leiaks oma raamatu.

Laenutusega seotud statistikat uurides, ilmnes, et nii laste kui ka nende poolt tehtavate laenutuste arv on enamasti iga aastaga vähenenud. 2001 aastal oli laenutuste arv 29 884 ning 2011. aastaks oli see langenud 17 880-ni.

Laste laenutuste osas oli siiski mõnel aastal märgata ka laenutuste arvu kasvu. 2005. aastal tõusis laenutuste arv 22 670-lt 22 759-ni. Lugejaid oli 2001. aastal 2418 ning 2011. aastaks oli neid 1509.

Edetabelite uurimustulemustest selgus, et aastatel 2001-2011 ilmunud eesti laste- ja noorsookirjanduse autorite Aidi Vallik, Sass Henno, Aino Pervik jt teavikuid oli 2005-2011. aastate edetabelites kuus kuni üksteist. Neid oli aasta jooksul laenutud enamasti veidi üle viiekümne korra. Edetabeli koostamise aluseks oli teavikute aasta jooksul laenutatud kordade arv, mille miinimumarvuks sai 50.

Lõputöö autor tegi raamatukogule ettepaneku koostada teavikute komplekteerimisel dokument, milles on teavikud jaotatud ilmumisaastate järgi. See võimaldab konkreetsel aastal ilmunud ja raamatukogus olemasolevast kirjandusest parema ülevaate saada.

Lõputöös püstitatud hüpoteesiks oli, et raamatukogu andmebaasis on kajastatud üle 50% 2001-2011 aastatel ilmunud eesti lastekirjandusest. See hüpotees leidis kinnitust.

Käesoleva lõputöö teemavaldkonnas annaks teha veel põhjalikumaid uurimusi. Näiteks võiks uurida ilmunud lastekirjanduse vastuvõttu nii raamatukogu kui ka lugejate seisukohast. Lisaks saab võrdluseks uurida olukorda mõnes teises raamatukogus. Põhjalikumate uurimuste tegemiseks oleks vaja kasutada ka küsitlusi, et välja selgitada lugejate arvamusi ilmunud kirjanduse kohta.

KASUTATUD LÜHENDID

( ) – autori lisandused

ERÜ – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

jms – ja muu seesugune

jne – ja nii edasi

jt – ja teised

ptk – peatükk

RIKS – Raamatukogude Info ja Kataloogisüsteem

saj – sajand

s.h. - sealhulgas

v.a – välja arvatud

vt – vaata

KASUTATUD ALLIKAD

Eesti Entsüklopeedia nr 5. 1990. Toim Kaevats, Ü., Õiglane, H. & Koger, T. Tallinn: Valgus

Eesti Statistika Aastaraamat. 2011. Statistikaamet.

Krusten, R. Kumberg, K. Müürsepp, M. Niitra, M. Ojala, H. Palm, J. Reidolv, M. & Tarrend, A. 2006. *Lastekirjanduse sõnastik*. Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.

Krusten, R. 2003. *Mis on lastekirjandus?* – Nukits. Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus, lk 16-18.

Müürsepp, M. 2003. *Lastekirjandus – müüt, pilt, lugu, laps: lastekirjanduse teooria ja ajaloo küsimusi*. Tallinn: Tallinna Pedagoogika ülikooli kirjastus.

Müürsepp, M. 2009. *Linnulennult 2008.aasta lastekirjandusest*.

http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8430:-linnulennult-2008-aasta-lastekirjandusest&catid=7:kirjandus&Itemid=9&issue=3282 (13.04. 2012).

Nõu, E. 2001. *Murelaps ehk milleks on Eesti Vabariigil vaja oma lastekirjandust*. – Nukits. Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus, lk 2-3.

Ojala, H. 2005. *Noortekirjanduse mõistest ja spetsiifikast*. – Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse toimetised, nr. 2, lk 122-137.

Org, A. 2011. *Plahvatus nullpunktis ehk Nullindate eesti noorteromaan*. – Haridus, nr 2, lk 5- 8.

Palm, J. 2003. *Las laps loeb: Eesti lastekirjandus 2002*. – Looming, nr 3, lk 432- 436.

Palm, J. 2003. *Lastekirjandus – pedagoogika või kunst?* – Nukits. Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus, lk 20-22.

Palm, J. 2011. *Eesti laste- ja noorsookirjandus aastal 2010*. – Haridus, nr 2, lk 9-11.

Saare Maakonna Keskraamatukogu koduleht. *Raamatukogu ajalugu*.

<http://www.kuressaare.ee/skr/ajalugu.html> (18.04.2012).

Rahvaraamatukogu seadus. RT I 1998, 103, 1696; RT I 2010, 22, 108.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/12798044> (22.04.2012)

Reidolv, M. 2005. *Väikelastekirjanduse muustrist kolmkümmend aastat hiljem*. – Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse toimetised, nr. 2, lk 52-64.

Saare Maakonna keskraamatukogu koduleht. *Lugejateenindus*

<http://www.kuressaare.ee/skr/teenindus.html> (18.04.2011).

Saare Maakonna Keskraamatukogu kasutamise eeskiri. 2006. Saare Maakonna keskraamatukogu koduleht. <http://www.kuressaare.ee/skr/eeskiri.html> (18.04.2012)

Saare Maakonna Keskraamatukogu põhimäärus. 2004. Saare Maakonna Keskraamatukogu koduleht. <http://www.kuressaare.ee/skr/pohimaarus.html> (18.04.2012).

Saare Maakonna Keskraamatukogu statistilised aruanded 2001-2011.

Soovitusi kogude kujundamiseks rahvaraamatukogudele. 2009. Eesti Raamatukoguhoidjate

Ühing. <http://www.eru.lib.ee/joomla/index.php/organisatsioonist/3/86-soovitusi-kogude-kujundamiseks>. (18.04. 2012)

Süvalep, E. 2006. *Kes kirjutab? Kes loeb? Noorteraamatu autori ja lugeja vahekorra*st – Raamatukogu, nr 4, lk 8-9.

Vallik, A. 2008. *Hea lasteraamatu fenomen*.

http://www.opleht.ee/?archive_mode=article&articleid=683 (12.04. 2012).

Vallik, A. 2011. *Kirjandus ja aeg*. – Haridus, nr 2, lk 3-4.

Kleis, R., Silvet, J., Vääri, E. 1983. *Võõrsõnade leksikon*. Tallinn: Valgus.

Väljataga, Ü. 2002. *Eestikeelne laste- ja noorsookirjandus 2001*. Kirjandusnimestik. Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2003. *Eestikeelne laste- ja noorsookirjandus 2002*. Kirjandusnimestik. Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2004. *Eestikeelne laste- ja noorsookirjandus 2003*. Kirjandusnimestik. Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2005. *Eestikeelne laste- ja noorsookirjandus 2004*. Kirjandusnimestik. Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2006. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2005. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2008. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2006. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2008. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2007. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2009. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2008. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2010. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2009. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2011. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2010. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

Väljataga, Ü. 2012. *Eestikeelne laste- ja noortekirjandus 2011. Kirjandusnimestik.* Eesti Lastekirjanduse Teabekekus.

LISAD

Lisa 1 Aastatel 2001-2011 ilmunud eesti jätkväljaanded laste- ja noorsookirjanduses

Hea Laps 2002-2011

Lemmik 2004-2011

Marker 2003 sept – 2005 märts

Mesimumm 2007-2011

Mõmmukesed 2004 sept – 2005 aug

Nööps 2007-2009

Semu 2004-2009

Spunk 2005 apr. – 2008 märts

Stiina 2001-2008

Täheke 2001-2011

Lisa 2 Intervjuu küsimused

- 1) Kui palju mõjutab rahaliste ressursside vähesus lastekirjanduse komplekteerimist? Kas ja millest olete pidanud loobuma?
- 2) Kuidas teete valiku, milliseid lasteraamatuid komplekteerite ja milliseid mitte?
- 3) Milliseid allikaid kasutate lastekirjanduse komplekteerimiseks?
- 4) Kui palju arvestate komplekteerimisel lastevanemate, laste enda või kellegi teise arvamuste/soovidega lastekirjanduse osas?
- 5) Kuivõrd arvestate eri vanusegruppide eripäradega kui valite lastekirjandust?
- 6) Millal ja kui palju hangite lastekirjandust järelkomplekteerimise teel?
- 7) Kuidas hoiate end kursis ilmuva lastekirjandusega?
- 8) Raamatukogu andmebaasis on ilmunud laste omaloomingut vaid mõned üksikud eksemplarid. Lisaks Saaremaa laste omaloomingule on seal kajastatud ka mõned võrukeelsed teavikud. Millest lähtuvalt olete teinud sellise valiku?
- 9) Mis on lastekirjanduse komplekteerimise juures veel oluline?

Lisa 3 Saare Maakonna Keskraamatukogu edetabelis kajastuvate laste- ja noorsooraamatute nimekiri

2005

Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (102)

Kitzberg, A. „Libahunt“ (92)

Nõu, H. „Pea suu! Tõmba uttu!“ (84)

Pervik, A. „Kunksmoor. Kunksmoor ja kapten Trumm.“ (66)

Seero, T. „Jürimari pere lood“ (55)

2006

Henno, S. „Mina olin siin 1. : esimene arest“ (109)

Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (96)

Nõu, H. „Pea suu! Tõmba uttu!“ (84)

Kitzberg, A. „Libahunt“ (65)

Pervik, A. „Kollane autopõrnikas sõidab ringi“ (60)

2007

Henno, S. „Mina olin siin 1. : esimene arest“ (116)

Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (109)

Leesalu, D. „Mängult on päriselt“ (95)

Vallik, A. „Mis teha Ann?“ (70)

Nõu, H. „Pea suu! Tõmba uttu!“ (58)

Leesalu, D. „Kaks grammi hämaruseni“ (57)

Reimus, K. „Haldjatants“ (54)

Saar, O. „Lõvi Lõrr ja Jänes Jass“ (51)

Raud, E. „Kilplased“ (50)

Pervik, A. „Kollane autopõrnikas sõidab ringi“ (50)

2008

Henno, S. „Mina olin siin 1. : esimene arest“ (143)

Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (107)

Vallik, A. „Mis teha Ann?“ (100)

Leesalu, D. „Mängult on päriselt“ (80)

Vallik, A. „Mis sinuga juhtus, Ann?“ (79)

Kitzberg, A. „Libahunt“ (78)

Raud, E. „Naksitrallid“ (75)

Tigane, L. „Vanaema maja“ (64)
Pervik, A. „Kunksmoor“ (62)
Nõu, H. „Pea suu! Tõmba uttu!“ (54)
Raud, E. „Kilplased“ (53)

2009

Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (86)
Raud, E. „Naksitrallid“ (83)
Henno, S. „Mina olin siin 1. : esimene arest“ (80)
Kitzberg, A. „Libahunt“ (75)
Leesalu, D. „Mängult on päriselt“ (72)
Tungal, L. „Kristiina, see keskmine“ (56)
Pervik, A. „Arabella, mereröövli tütar“ (53)
Vallik, A. „Mis sinuga juhtus, Ann?“ (53)
Pervik, A. „Kunksmoor“ (51)
Vallik, A. „Mis teha Ann?“ (51)
Vilep, H. „Liisu“ (51)

2010

Tungal, L. „Kristiina, see keskmine“ (102)
Kivirähk, A. „Sirli, Siim ja saladused“ (95)
Raud, E. „Naksitrallid“ (84)
Henno, S. „Mina olin siin 1. : esimene arest“ (81)
Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (81)
Kitzberg, A. „Libahunt“ (67)
Pervik, A. „Kunksmoor“ (60)
Leesalu, D. „Mängult on päriselt“ (59)
Smuul, J. „Meremees Murka“ (55)
Pervik, A. „Kunksmoor. Kunksmoor ja kapten Trumm.“ (50)

2011

Raud, E. „Naksitrallid“ (121)
Kivirähk, A. „Sirli, Siim ja saladused“ (110)
Vallik, A. „Kuidas elad Ann?“ (93)
Pervik, A. „Kollane autopõrnikas sõidab ringi“ (70)
Tungal, L. „Kristiina, see keskmine“ (58)
Henno, S. „Mina olin siin 1. : esimene arest“ (58)
Kivirähk, A. „Limpa ja mereröövlid“ (58)

Kitzberg, A. „Libahunt“ (57)

Leesalu, D. „Mängult on päriselt“ (56)

Nõu, H. „Pea suu! Tõmba uttu!“ (52)

SUMMARY

ESTONIAN CHILDREN'S AND YOUTH LITERATURE (PUBLISHED IN 2001 – 2011) IN SAARE COUNTY CENTRAL LIBRARY

Children's and youth literature is literature what is specially written and directed for children and young people and consider they age-specific features. Children's literature has been an important part of everyday life of all of us. Because of that, we have learned to read, have obtained all sorts of necessary knowledge, have developed our language, entertained ourselves, and it has shaped our reading habits.

The aim of this research is to give an overview of Estonian children's literature published this century, its complementing, availability and borrowing in Saare County Central Library.

The author of this work has set the hypothesis that in database of the Saare County Central library is resounded more than a 50% of those Estonian children's literature books, which were published in 2001-2011. This hypothesis is correct because examining the database; it appeared that in the children's section there are 1323 books of 2329 children's and youth books published during this period.

While making the overview about children's literature, it appeared that every year 135-270 books by Estonian authors are published and everyone could find something pleasing them. The highest number (54%) of publications is fiction literature, then popular literature (28%) and children's own creation (17%). 63% of the published literature is first editions.

In interview it revealed that the Saare County Central Library makes choices based on the target group while complementing their book-storage. They choose literature so that every age group could have something. It is important that every child could find his own book.

In this work it appeared that the majority (57%) of Estonian children's and youth literature published in 2001-2011 is available in Saare County Central Library and everyone can find something educational or entertaining to read.

This work could be an additional material to help libraries and people or institutions that are somehow connected with children's literature.